

ORSZÁGOS TUDOMÁNYOS DIAKKÖRI KONFERENCIA 2025
SAPIENTIA EMTE- MAROSVÁSÁRHELYI KAR

**Székelyudvarhely zöldhálózatának felmérése és a belvárosi
unitárius templomkert környezetének terv javaslata**

Hallgató: Simó Csenge-Melánia- Tájépítésztechnológiai szak

Témavezetők: dr. Kentelky Endre- Kertészmérnöki Tanszék

dr. Kovács Kázmér- Kertészmérnöki Tanszék

Both Réka- Tájépítésztechnológus

Marosvásárhely

2025

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	4
1.1 Témaválasztás	4
1.2 Célkitűzés	5
2. Terminológia.....	5
3. Irodalmi áttekintés	7
3.1 Települések zöldfelületei	7
3.2 Történeti áttekintés Székelyudvarhelyről	7
3.3 Történeti áttekintés a belvárosi unitárius templomról	7
4. Anyag és módszertan	8
5. Vizsgálatok	9
5.1 Település szintű vizsgálatok	9
5.1.1 Földrajzi jellemzés.....	9
5.1.2 Unitárius templomok Erdélyben.....	10
5.1.3 Történelmi analízis	10
5.1.4 A város épített örökségei.....	11
5.1.5 Székelyudvarhely növekedése	11
5.1.6 Városszerkezet	11
5.1.7 Vízgazdálkodás	12
5.1.8 Város úthálózata.....	12
5.1.9 Város zöldfelületei	13
5.2 Tervezési terület vizsgálatai.....	14
5.2.1 Templomkert jelenlegi állapotának vizsgálatai	14
5.2.2 Növényfelmérés.....	16

5.2.3 Látványkapcsolatok és konfliktusok	17
5.3 Tervelőzmény vizsgálata	18
5.4 Kérdőív kiértékelése.....	19
5.5 Esettanulmányok- Mária utca – Lőrinc pap tér sarok jezsuita templom	32
6. Eredmények	33
6.1 Javasolt funkciók a tervezési területen.....	33
6.2 Kérdőív válaszai alapján készített koncepció	34
6.3 Közösségi tér koncepció	35
7. Javaslati rész	37
7.1 Javasolt helyszínrajz	37
7.2 Javasolt növénykiültetés	37
7.3 Kitűzési terv	39
7.4 Öntözési terv	39
7.5 Világítási terv	40
7.6 Anyagszükséglet	40
Összegzés	41
Irodalmi jegyzék.....	42
Ábrajegyzék	43
Diagramm jegyzék.....	44
Mellékletek.....	45

1. Bevezetés

Dolgozatom témájának helyszínéül Székelyudvarhelyet, még pontosabban az ottani belvárosi unitárius templomkertet választottam. Mindezt az motiválta, hogy édesapám lelkésze ennek a gyülekezetnek és én is iskoláimat ebben a városban jártam.

Először ennek a településnek a múltját, tekintsük át:

”A székelyföld anyavárosa; alakulása, történelme. A székelyföld középpontjához, legérdekesebb, legclassicusabb helyéhez értünk, az anyaszéknek anyavárosához háromszorosan anya nékem, mint kedves szülőföldem.”-(Orbán, 1991) így jellemezte Orbán Balázs Székelyudvarhely akkori mivoltát. Uduord néven említik 1301-ben, majd 1357-ben itt történik az első Székely Nemzetgyűlés. Székelyudvarhely románul Odorheiu Secuiesc, lakossága a 2011-es felmérések alapján 34.257 fő, így egy kisvárosról beszélhetünk. Székelyudvarhely polgármesteri hivatalának adatai szerint, 2018-ban a lakosság száma 38.341, melyből 20.104 nő illetve 18.237 férfi. Udvarhely felekezeti megoszlása római katolikus, református, ortodox, unitárius és görög katolikus. Ezeknek a felekezeteknek mind-mind templomaik vannak a városban. A legrégebbi a Szent Miklós római katolikus plébánia, amely már a második katonai felmérésen (1853-1858) feltüntetve látható a térképen. Leírások alapján 1788-ban kezdték el építeni A városban további építészeti értékek a Székelytámadt vár, amely a római időkben épült erődítmény, határvédelem céljából. Továbbá Jézus szíve kápolna, Tamási Áron Gimnázium, Baczkamadarasi Kiss Gergely Református Kollégium.

Két unitárius templom is található Székelyudvarhely városában, hiszen az 1990-es évek végén az egyházközség külön vált a hívek sokasága miatt.

1.1 Témaválasztás

A dolgozatom két részre bontható, az első az Székelyudvarhely zöldhálózatának felmérése, kategorizálása, a második pedig a belvárosi unitárius templomkert környezetének terv javaslata.

A város zöldfelületeinél észrevehető, hogy nincsenek kapcsolatban egymással, sorfásítás csakis a főbb utak mentén van.

Az unitárius templom az 1906-1908-as évek között épült, így egy 115 éves műemlékvédelmi épületről beszélhetünk. Történelmi áttekintése során láthatjuk, hogy fokozatosan épületek veszik körül, így egyre kisebb és kisebb zöldfelülettel rendelkező építmény. A templomkert fejlesztésére volt kezdeményezés, viszont nem terjedt ki az egész területre, hanem

csakis a templom előterére. Emiatt úgy gondolom, hogy szükség van a város léptékéhez mért, a gyülekezeti tagok, illetve a város lakói igényeinek megfelelő és szakmailag helytálló tervre.

1.2 Célkitűzés

Célom fejleszteni Székelyudvarhely zöldhálózatát a templomkertek kialakításával, tervezésével, összefűzésével, úgy, hogy ökológia szempontból is megfeleljen. Másik célom egy olyan templomkert tervezése, amely történelmi fonalra épül fel, ezáltal magához vonzza a közösséget és erősíti a vallási értéket. Kihasználhatóbb, funkcionálisabb kert kialakítását szeretném elérni úgy, hogy mindenki számára megfeleljen, történelmi értékek és műemlékek megőrzésével, fiatalok és idősök számára egyaránt.

2. Terminológia

Zöldhálózat:

Korlátozások nélkül, vagy részbeni korlátozással mindenki számára hozzáférhető, meghatározó növénystruktúrával rendelkező terek rendszere. (Almási, 2007)

Zöldfelület:

A telek növényzettel borított területe (Zöldinfrastruktúra-Hálózat Fejlesztése, 2017)

Zöldterület:

A településrendezési tervek értelmezésében a zöldterület állandóan növényzettel fedett közterület (közpark, közkert), amely a település klimatikus viszonyainak megőrzését, javítását, ökológiai rendszerének védelmét, a pihenést és testedzést szolgálja (OTÉK). A zöldterület a település mikroklímájának javítására, szerkezetének tagolására, a település lakóinak felüdülésére szolgáló nagyjából növényzettel borított közterülete, amelybe beletartozik a közutak, járdák szegélyező, illetve a közúti forgalmat irányító vagy elválasztó, részben vagy egészben növényzettel borított közterület is. (Állami Számvevőszék, 2009) (A definíció ebben az értelmezésben a zöldfelület fogalmával rokon). (Zöldinfrastruktúra-Hálózat Fejlesztése, 2017)

Kolostorkertek:

A kolostorkertek főként a termesztést és a kolostorok élelmiszerrel való ellátását szolgálták, de már a kezdetektől esztétikai funkciókat is betöltöttek. (Jámbor, 2009)

Parasztkertek:

A telekterületet négy arányos részre osztják és ennek megfelelően rendezik be. A négy egységből

kettőn az épület helyezkedik el az oldalkertekkel. A másik két mezőt a veteményeskert és a gazdasági udvar foglalja el. (Jámbor, 2009)

Díszkertek:

Az érett középkorban jöhettek létre a kolostorkertek mellett az első világi díszkertek is a nemesi udvarokban és a tehetősebb városi polgárok lakóházaikhoz kapcsolódóan. (Jámbor, 2009)

Várkertek:

Már korábban is létesültek, de a késő középkorban terjedtek el általánosan az ún. várkertek. A kertnek az épülettel vagy lakóhelyiséggel nem volt közvetlen kapcsolata. A kertben fűszer-, illat- és gyógynövényeket neveltek, de gyakran ültettek árnyékot is adó gyümölcsfákat. (Jámbor, 2009)

Városi kertek:

Mai szóhasználattal közkertek, amelyek a települések területén korlátozás nélkül mindenki számára használhatóak (Jámbor, 2009)

Templomkertek:

A kert, amely a növekedésről és a teremtésről szól, szakrális hely. A növekvő növények, az állatok, és a tevékenyen jelenlévő ember kapcsolódik össze benne újra, a teremtés és a teremtettség teljességében. (Azadeh, 2013)

3. Irodalmi áttekintés

3.1 Települések zöldfelületei

A települések felületeit főként burkolat vagy beépített terület, illetve növényzet borítja. A növényzet által borított területek több funkcióval rendelkeznek, melyeket kategorizálni lehet kialakításuk, szerkezetük, vegetációtípusuk szerint. A közös és sajátos szerep miatt a települések növényzettel borított területeit összességében zöldterületnek nevezik. (Jámbor, 2002)

3.2 Történeti áttekintés Székelyudvarhelyről

Udvarhelyszék székely anya-széknek nevezetik, mivel régebb a székelyek főkapitánya a legtöbbször itt lakott és itt tartották a székely nemzeti gyűléseket. Udvarhelyszék hegyes, kevés térrhellyel, havasok és erdők határolják. A havasok zömét a Hargita alkotja. Több kisebb falu és város tartozott e székhöz. Udvarhely, székelyföld anyavárosa, vallási és politikai központja, ahol a székely ispánok laktak, vagy ha nem is laktak folytonosan, minden évben többször megjelentek. Udvarhely faluknak beolvadása által gyarapodott, ide tartoznak: Szent Imre, mely a várostól délirányban emelkedő magaslaton feküdt. Dánfalva, melynek lakói szintén a városba telepedtek. Tihádár nevű falu, melyet a tatároknak egy vad csapata dúlt fel. Udvarhelyhez csatolt negyedik falu Gyárosfalva, ahol a Jézus kápolnája van. Ötödik falu, a Budvár közeli Czibrefalva. E falvak csatolása által fejlődött ki a város. 1557-ben Isabelle királynő kiváltságokat adott, mentesítette minden adótól, az egy portai adó kivételével, pallós és önkormányzati joggal ruházta fel. A királynőtől kapja meg az Udvarhely város pecsétjét, mely ma is címerül szolgál. (1. melléklet) (Orbán, 1868)

3.3 Történeti áttekintés a belvárosi unitárius templomról

A székelyudvarhelyi unitárius templom szerepel a 2015-ben megjelent Hargita megyei műemléki jegyzékben, ahol a HR-II-m-B-12895 kóddal rendelkezik. Nagyon fiatal műemlék, hiszen 1906-1908 között épült. A felekezeti hovatartozás tekintetében a város lakosságának többsége a római katolikus hitet követi, ezt követően a reformátusok, a harmadik helyen pedig az unitáriusok. A székelyudvarhelyi unitárius egyházközség leányegyházközsége volt a kénosi unitárius egyházközségnek 1872-ig (Kénos 12 km.-re helyezkedik el Udvarhelytől). A templom terveit először Diószegi Sámuel készítette. Erről Pákei, kolozsvár főépítésze (1880-1921) azt vélte, hogy a protestáns templomok újabb irányának nem felel meg, hanem sablonszerűen ragaszkodik a régi formákhoz. Így az egyházközség Pákei Lajost kérte fel a templom tervezésére, aki nagyon jól ismerte az európai protestáns templomok építészetét. Az 1902 tavaszára a tervek elkészültek.

1906-ban, a tervek elfogadása után, neki fogtak a templom építésének, mely 1908-ban fejeződött be. (2. melléklet) (Fehér, 2022)

4. Anyag és módszertan

A terv elkészítésének alapja a terv helyszínének megismerése. Elsősorban település szinten kell felmérni, majd a tervezési helyszínen. Ezek segítségével és módszereivel tudjuk a legjobban megismerni a területet. A helyszín megismerése érdekében történelmi vizsgálatokat kell végezni, melyben a város szerkezetét, a város fejlődését tanulmányoztam. Ehhez tartoznak a katonai térképek vizsgálata, térségi- szomszédsági viszonyok vizsgálata, történeti áttekintés, város zöldfelületeinek felmérése, majd kisebb léptékben, a tervezési területen, a jelenlegi állapot felmérése, látványkapcsolatok és konfliktusok, növényfelmérés, növények csoportosítása. A vizsgálatokat különböző programok segítségével készítettem el, mint például: Photoshop, ArchiCAD, AutoCAD.

Kérdőív segítségével ismertem meg, hogy melyek azok az elemek, amelyeket a gyülekezet tagjai hasznosnak tartanak, illetve amelyet még jobban kihasználnának más funkciók esetében. Melyek azok az értékek, melyet hasznosnak tartanak a közösség életében. Célja az, hogy megismerjem a város lakóinak, illetve a gyülekezeti tagok véleményét a templomkert használatáról. A kérdőív Google Űrlap, és kinyomtatott formában is elérhető volt, az idősebb korosztály számára is. A 28 kérdésből álló űrlapot 2023. január 11-én osztottam meg, illetve 2023. február 20-án zártam le, melyre 112 beérkezett választ kaptam. A kérdőív a közvetkező linken érhető el: <https://docs.google.com/forms/d/1BNnGaMJqcMYEL977Fouw5z-dX0hoiPtKM26Svxn8Dfs/edit>
A fenti módszereken kívül esettanulmányokat vizsgáltam, hasonló példákat keresve, ahol már felmerült problémákra került megoldás.

5. Vizsgálatok

5.1 Település szintű vizsgálatok

5.1.1 Földrajzi jellemzés

Székelyudvarhely Romániában, Hargita megyében, az Erdély-medence délkeleti részén a Nagy-Küküllő felső folyása mentén fekszik. Ott, ahol a Hargita lábánál elnyúló Láz találkozik a Küküllő menti dombvidékkel. (Vofkori, 1998) Csíkszeredától, Hargita megye székhelyétől 52 km-re, Szovátától 48 km-re és Segesvártól 47 km-re fekszik.

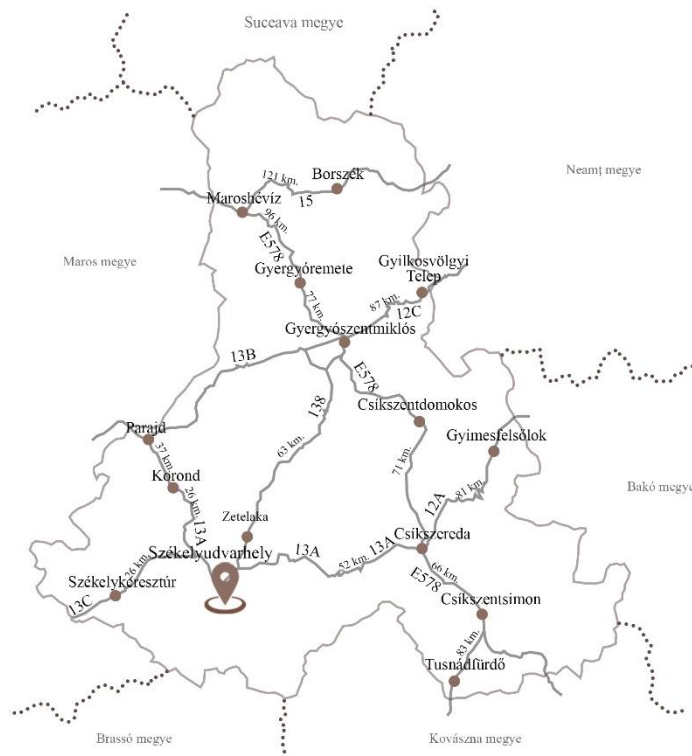

1. ábra Székelyudvarhely elhelyezkedése ország és megyei szinten (saját átdolgozott munka)

Udvarhely 480 tengerszint feletti magasságon helyezkedik el, a Szarkakő, a Nagyoldal, a Csicsér és a Budvár határolja. (Vofkori, 1998)

A következő települések veszik körül Székelyudvarhelyet: Kénos, Patakfalva, Árvátfalva, Homoródrete, Telekfalva, Sándortelke, Székelykeresztúr, Miklósfalva, Ocfalva, Bikafalva, Felsőboldogfalva, Hodgya, Farcád, Béta, Vágás, Székelydobó, Sükő, Székelylengyelfalva, Nyikómalomfalva, Székelyszentlélek, Farkaslaka, Korond, Ülke, Tibód, Székelyszentkirály, Oroszhegy, Fenyéd, Küküllőkeményfalva, Zetelaka, Máréfalva.

A fent említett falvak szoros kapcsolatban állnak Székelyudvarhellyel, mivel a város sok ember számára munkahelyet, vásárlási lehetőségeket, egészségügyi ellátást biztosít. Főként fiatal gyerekek számára taníttatást, hiszen még a várost „Iskolváros”-nak is nevezik, így a környékről, de a távolabbi vidékekről is több ezer diákot vonz magához szeptembertől júniusig. „Sok tehetséges székely fiatal ismerkedett itt meg a tudományokkal, és vált a nemzet jeles vagy egyenesen kiemelkedő személyiségévé.” (Vofkori, 1998)

2. ábra Hargita megye települései (saját átdolgozott munka)

5.1.2 Unitárius templomok Erdélyben

Vizsgálataim során feltérképeztem az unitárius templomokat Erdélyben. A Magyar Unitárius egyház hat egyházkörre osztható fel, melyek a következők: Kolozs-Tordai egyházkör, Marosi egyházkör, Küküllői egyházkör, Székelyudvarhelyi egyházkör, Székelykeresztúri egyházkör, Háromszék-Felsőfehéri egyházkör. Összesen 120 unitárius templom található, melyeknek megyénként eloszlása váltakozó: Hunyad megye: 1 db, Fehér megye: 8 db, Kolozs megye: 12 db, Maros megye: 28 db, Szeben megye: 9 db, Hargita megye: 34 db, Brassó megye: 11 db, Kovászna megye: 17 db.

Ezen templomok közül 4 olyan van, amelyet Pákei Lajos, kolozsvári főépítész, tervezett. Például magyarsárosi unitárius templom, bölöni unitárius templom, firtosmartonosi unitárius templom és végül a székelyudvarhelyi unitárius templom. (3. melléklet)

5.1.3 Történelmi analízis

Katonai térképeken érzékelhető, hogy a város az idők során folyamatos fejlődésen ment keresztül. Az első katonai felmérésen (1769-1773) jól kivehető, hogy a település a Nagy Küküllő folyó bal partján terjeszkedett, majd a közelben levő kisebb falvak összeolvadásával, egyre inkább terebélyesedik. Legutoljára 1895-ben Szombatfalvát fogadta be, így kialakította új utcahálózátát.

Tehát „Székelyudvarhely tulajdonképpen a központból kivezető főbb közlekedési utak mentén fejlődött ki, erőteljesebben a XVIII. századtól kezdve.”(Vofkori, 1998) A város központja ma is azonos az akkori városmaggal, az egykori piactérrel és közvetlen környékével. Udvarhely központi tere legjelentősebb része volt a XIV-XVI. századtól fogva. A piacteret, a református templom megépítése, Alsó és Felső Piac térre osztott fel. (4. melléklet)

5.1.4 A város épített örökségei

Több műemlékkel rendelkező épület található Székelyudvarhely városában, amelyek kategorizálva vannak „A”, „B” csoportba. „A” kategóriás műemlékek a következők: Jézus szíve kápolna, Szent Miklós római katolikus templom, Jézus szíve kápolna bejárata, Szent Miklós plébánia, Székely Támadt vár, Eötvös József szakközépiskola. „B” kategóriás műemlékek: Bethlen Gábor utca, Kossuth Lajos utca, Polgármesteri Hivatal előtti tér, Bethlen Gábor utca 16 szám, Belvárosi Unitárius templom, Városi kórház, Tamási Áron Gimnázium, Kossuth Lajos utca 11 szám, Kossuth Lajos utca 20 szám, Kovács fényképészet, Benedek Elek pedagógia líceum, „Baczkamadarasi Kiss Gergely” református líceum, Belvárosi Református templom, Nyíró villa, Ugron kúria, Polgármesteri Hivatal, Szent Imre utca 25 szám, Ferencesek temploma.

5.1.5 Székelyudvarhely növekedése

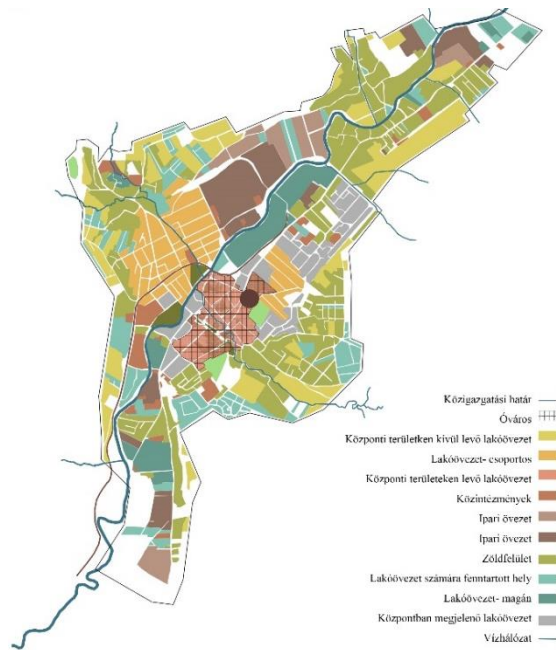
Gazdasági életét a városnak kézműves céhes ipara jellemezte majdnem háromszáz éven keresztül. Székelyudvarhely első céhe 1572-ben alakult meg, amely a fazekasoké volt, majd ezt követték a vargák, a szűcsök, a szabók, a lakatosok, mészárosok, csizmadia, kereskedők. Növekedése 16-nál megállt, a város és környék vásárlóereje ennél többet nem bírt el.

A középkorban a város gazdasági ereje szerény volt. A polgárosodási folyamat meghatározó volt a XIX. században, viszont kevés változást hozott a város életében. Szombathy Ignác feltérképezte a helyi kereskedő-hálózatot, amely szerint a kereskedelem foglalkozók összes száma 80, ebből 32 vállalkozó, és 48 munkás. 1888-ban megépült a vasúti szárnyvonal, amely kaput nyitott, de Udvarhely végállomás maradt. (Vofkori, 1998)

5.1.6 Városszerkezet

A város központ még ma is őrzi az akkori városmag mivoltát, ahol a tervezési területem, vagyis a belvárosi unitárius templomkert található. A központot körülöleli a műemlékvédelmi terület, így egy védőzónaként funkcionál. Több funkcionális területből áll a központi terület, mint például: közhasználatú zöldfelületek, közintézmények, lakóövezetek. A városmag különböző felekezeti temetővel rendelkezik, viszont a halottak számának növekedése miatt, már a város külső határain

is előfordul. (3. ábra) Az óvárost csoportos lakóövezetek határolják, melyet magán vagy kollektív használatban lévő lakásokat tartalmaz. Ezen területek egyenes utcaszerkezettel rendelkeznek. A város északi illetve déli szélén kisebb-nagyobb helyen ipari övezetek kapnak helyet. Székelyudvarhely határát zöldfelület öleli körül, melyek kihasználatlan zöldfelületeknek vannak nyilvánítva. Ezt követően már a mezőgazdasági egységek következnek, melyeket főként állattenyésztés céljából használnak.

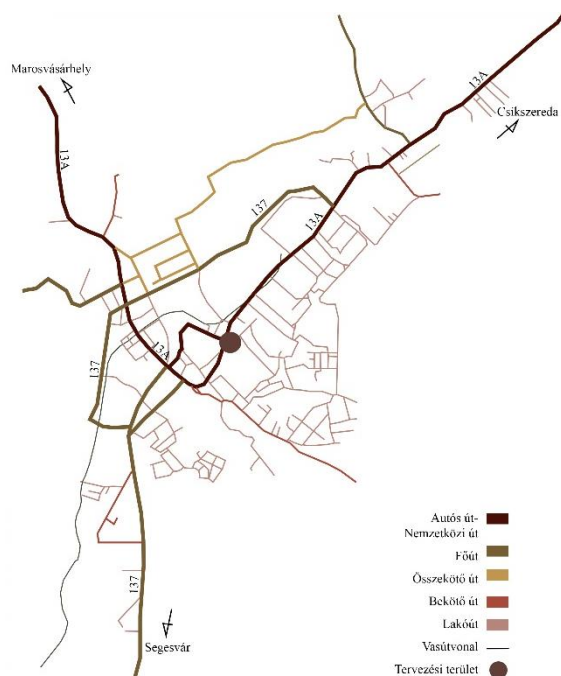
3. ábra- Székelyudvarhely városszerkezete (saját átdolgozott munka)

5.1.7 Vízgazdálkodás

Székelyudvarhely a Nagy-Küküllő felső folyása mentén fekszik, amely az egykori Udvarhelyszék legjelentősebb vize. A folyó a görgényi havasokból ered és Balázsfalva mellett találkozik a Kis-Küküllővel. Hosszúsága 221 kilométer és becsült vízgyűjtő területének nagysága 3.606 négyzetkilométer. A folyó a zeteváraljai víztározóba találkozik a Sikasszó és Szencsed patakával. A vízgyűjtő 137 hektáron fekszik. A város elérése előtt még három kisebb-nagyobb patak torkol bele (Ívó pataka, Deság pataka, Fenyéd pataka).

5.1.8 Város úthálózata

Udvarhely úthálózata csoportosítható nemzetközi út, főút, összekötő út, bekötő út és nem utolsó sorban lakóút. Város átszeli a nemzetközi út, mely Marosvásárhely illetve Csíkszereda irányába halad. Főként ezt az útvonalat használja az autós forgalom, amely a város központját átszeli. (4. ábra)

4. ábra- Székelyudvarhely úthálózata (saját átdolgozott munka)

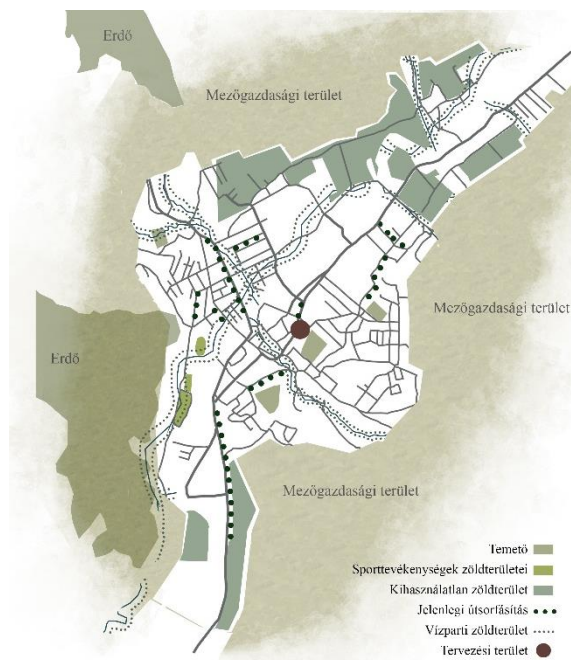
5.1.9 Város zöldfelületei

A város zöldfelületei a következők: Városi park, Papkert, Dávid Ferenc park, sportcsarnokok kinti pályái, Városi kórház körüli zöldfelületek.

Temetők területe: belvárosi unitárius temető, belvárosi református temető a város dél-keleti részén helyezkedik el. A katolikus temető az óvárosban. Az új temetők (katolikus, református, unitárius) a szombatfalvi ravatalozó körül található, a város külső határán.

A zöldfelületek között nincsen kapcsolat, útsorfásítás csakis a főbb útvonalak mentén jöttek létre. Úgy gondolom, hogy emiatt kisebb a biciklis és a gyalogos közlekedés. (5. ábra)

A város templomai kisebb-nagyobb templomkertekkel, templom előterekkel rendelkeznek, amelyek hol zárt, hol pedig nyitott udvarként funkcionál. A város peremhatárán erdők, illetve mezőgazdasági területek helyezkednek el.

5. ábra Város zöldfelületei (saját átdolgozott munka)

5.2 Tervezési terület vizsgálatai

5.2.1 Templomkert jelenlegi állapotának vizsgálatai

A székelyudvarhelyi belvárosi unitárius templomkert megközelíthetősége egy irányból történik meg, pontosabban a Bethlen Gábor utca frontja felől. A területet szomszédságában épületek vannak, amelyek egy zord és rideg közérzetet adnak át az embernek a fakó, halvány színeik miatt. A helyszínt autóval, gyalogosan, biciklisen is meg lehet közelíteni, még hozzá igen könnyen, mert az óvárosban kap helyet. Különböző használatú épületek vannak jelen a templomkertben, melyeket más és más alkalmakra használnak.

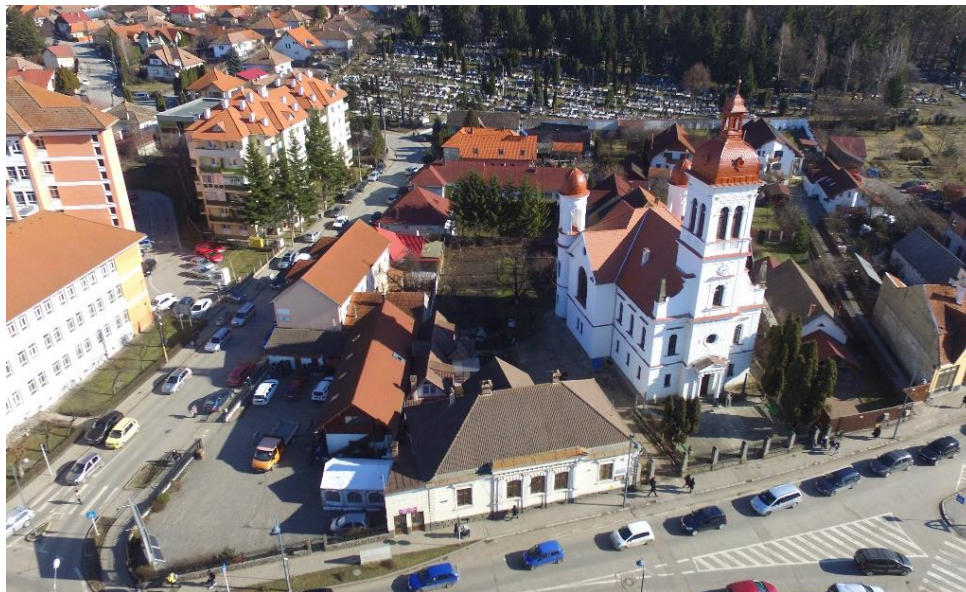
A tervezési terület fő eleme a Pákei által tervezett templom, mely a szimmetria szépségeire mutat irányelvet. Mellette, észak irányba haladva, található a papilak, mely a gyülekezet lelkész és családja használja. Ebben az épületben van egy kis helyiség irodaként. Itt szoktak esketéseket, keresztelőket, temetéseket bejelenteni, egyeztetve a helyi lelkésszel. A papilak alatt 2017-ig magánhasználatra szánt pince volt, viszont 2017-es év után a pincét felújították, és a „Vallásszabadság Imaterme” nevet kapta. Ebben a teremben különböző foglalkozások történnek, ilyen például: a vasárnapi iskola, varrókör, bibliaóra, nőszövetség heti találkozója, vallás óra, és a konfirmandusok felkészítője. A fent említett épületet követően, nyugat irányba fordulva, egy segédlelkész lakás van kialakítva, ahol ismét egy kis részen az adminisztrációs iroda helyezkedik el. Ide a hívek napi

rendszerességgel járnak. A templom mögött még további két építmény van, melyből az egyik a Kriza János szeretettotthon. Véleményem szerint ez a teremhely is nagyon jól ki van használva, hiszen gyógytornákat, táncórákat, bálakat, szeretetvendégségeket szoktak szervezni. Ezen felsorolásokból vannak olyanok, melyeket heti alkalmassággal, és vannak olyanok, melyet különböző rendezvények során használnak. A második a templomgondozói lakás, ahol a templomgondozó és családja lakik. (6. ábra)

6 ábra- Templomkert jelenlegi állapota (saját átdolgozott munka)

A templom előtere és a paplak előtt parkolóként használt kis rész elválasztja egymástól a zöldfelületeket, emiatt nem alkot egy komplex egységet.

7. ábra- Belvárosi Unitárius templomkert- légifelvétel

8. ábra- Belvárosi Unitárius templomkert és környezete- légifelvétel

5.2.2 Növényfelmérés

A következő fajok találhatóak meg a székelyudvarhelyi belvárosi unitárius templomkertben:

Fák: *Malus domestica*- Nemes alma (7 db.), *Prunus cerasus*- Meggy (1 db.), *Prunus domestica*- Kerti szilva (4 db.), *Prunus persica*- Őszi barack (3 db.), *Prunus subg. Cerasus*- Cseresznye (1 db.), *Pyrus communis*- Nemes körte (4 db.)

Cserjék: *Berberis aquifolium*- Közönséges mahónia, *Chaenomeles japonica*- Valódi japánbirs, *Deutzia scabra*- Érdeslevelű gyöngyvirágcserje, *Forsythia x intermedia*- Kerti aranyfa, *Hybiscus*

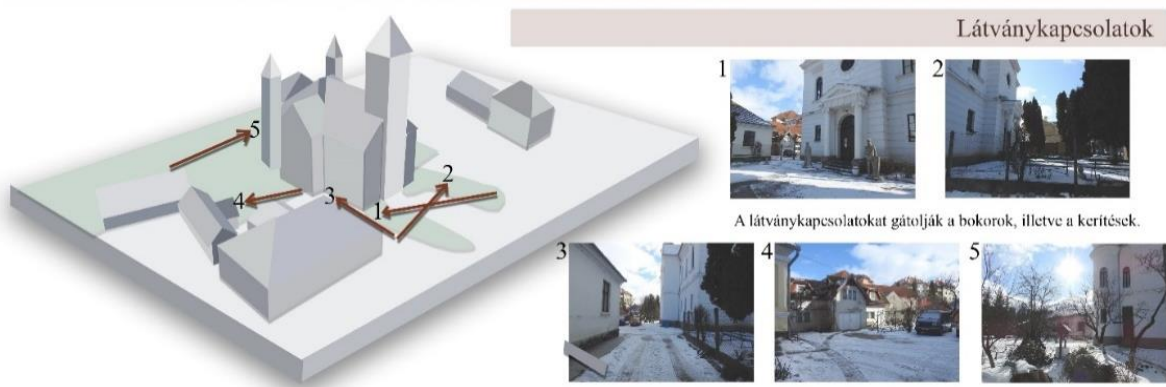
syriacus- Kerti mályvacserje, *Ribes aureum*- Arany ribiszke, *Rosa 'Mister Lincoln'*- 'Mister Lincoln' rózsza, *Rosa canina*- Vadrózsa, *Syringa vulgaris*- Közönséges orgona, *Thuja occidentalis*- Nyugati tuja, *Weigela florida*- Kínai rózsalong

Lágyszárúak: *Antirrhinum majus*- Oroszlánszáj, *Cosmos bipinnatus*- Kerti pillangóvirág, *Gladiolus communis*- Kardvirág, *Hemerocallis fulva*- Vöröslő sásliliom, *Hosta 'Plantaginea'*- Árnyékliliom, *Paeonia lactiflora*- Illatos bazsarózsa, *Phlox paniculata*- Bugás lángvirág, *Stachys byzantina*- Nyuszifül, *Tropaeolum majus*- Kerti sarkantyúka.

A területen főként gyümölcsfák vannak, melyek terméseikkel igen csak csalogatják a madarakat és néhol az embereket is. A fák átlag életkora 15-22 év közötti. Több virággrupp előfordul a templom bejáratánál, illetve a papilak előtt, melyek színeikkel pompáznak, de ezek nincsenek megfelelően gondozva. A templom hátsó bejáratánál levő ösvény szélén ismét virágkiültetés van, mely a tekintetet a Kriza János szeretetotthon fele irányítja. (5. melléklet)

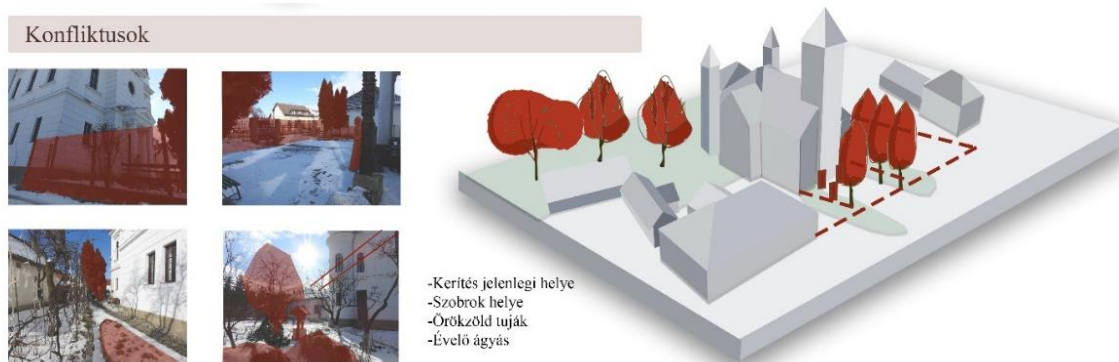
5.2.3 Látványkapcsolatok és konfliktusok

Az unitárius templom előtt megjelenő tuják blokkolják a látványkapcsolatokat a templom mögötti résszel. Ehhez hozzá járul a front felőli kerítés is, hiszen a megközelíthetőségben is akadályozza az embereket. A kerítés nemcsak az utca felől, hanem a papilak és a templomgondozói lakás irányából is elhatárolja, amely zártságot, feszengést kelt az oda járó emberek számára. (9. ábra)

9. ábra- Látványkapcsolatok (saját átdolgozott munka)

Konfliktus tehát a kerítés jelenlegi helye, a templom előtt levő szobrok helye, az élő ágások nem megfelelő elhelyezése, és a villanyvezetékek. (10. ábra)

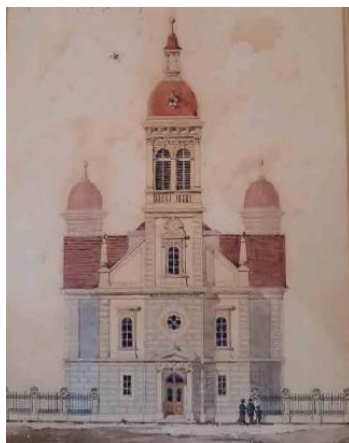

10. ábra- Konfliktusok (saját átdolgozott munka)

5.3 Tervelőzmény vizsgálata

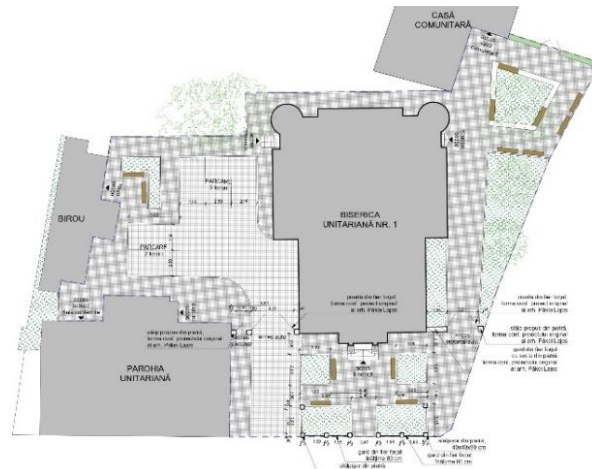
2020-ban az egyházközség közgyűlése arra a döntésre jutott, hogy felkér egy tervezőt a templom előtti tér újragondolására, hisz véleményük szerint nyitni kellene a templom udvarát a város irányába. A tervek 2020 tavaszára el is készültek, mely először a templomkert vizsgálatával történt és az igények feltérképezésével.

Pákei Lajos, kolozsvári főépítész, terveinek a tanulmányozása közben észlelték, hogy a templom kerítése nem a jelenlegi állapotában volt tervezve, hanem a templom oldalsó falainak a hosszabbításába volt. (11. ábra) Így a templom előtere nyitott lett volna és minden ember könnyen meg tudta volna közelíteni. Így készült el a templomkert, javasolt funkciókkal ellátott terve.

11. ábra- Templom előtere (Pákei Lajos terve)

A tervjavaslat egy nyitott előteret, 5 gépjármű számára parkolási lehetőséget, több üllőalkalmatosságot, és árnyékot szolgáló fákat ajánl. (12. ábra)

12. ábra- Javasolt helyszínrajz

13. ábra- Tervezett látványképek

5.4 Kérdőív kiértékelése

Kérdőív címe: A székelyudvarhelyi belvárosi unitárius templomkert környezetének terv javaslata. Összesen 112-en válaszoltak, melyet többé-kevésbé mindenki kitöltött. A kérdőívet a székelyudvarhelyi belvárosi egyházközség tagjai és a város lakói töltötték ki. A kérdőív kitöltése online, illetve papír formátumban történt meg, gondolva az idős emberekre is, kik a technológiát nem tudják könnyen kezelni. Ezeket a kérdőíveket pedig én vittem be az online felületre. Célja az emberek nézőpontja a templomkert jelenlegi és tervezett funkcióval kapcsolatban. Meglátásaik

segítséget nyújtanak tervjavaslataim elvégzésében. Összesen 28 kérdés volt. A kérdőívet Google Űrlap alkalmazásban van szerkesztve és ennek segítségével történt a kitöltés.

Kérdőív kérdései:

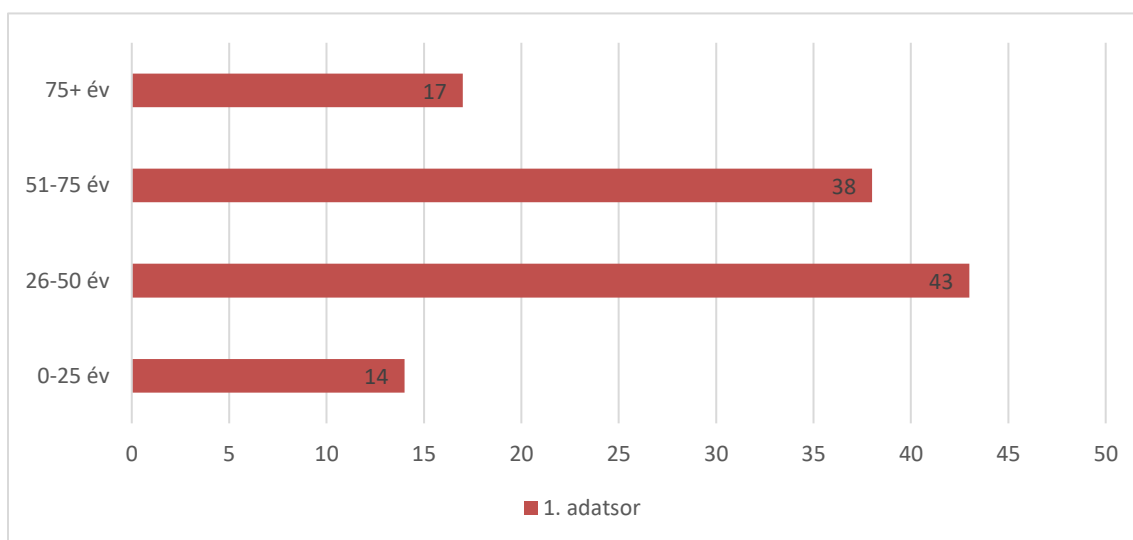
1. Kérdés: Járt Ön a belvárosi unitárius templom előterében, kertjébe? (112 válasz)

A válaszadók 99,1%-a járt a belvárosi unitárius templom előterében, kertjében, míg 0,9% nem járt.

2. Kérdés: Neme? (112 válasz)

A válaszadók 30,4%-a férfi, míg 69,6%-a nő.

3. Kérdés: Életkora? (112 válasz)

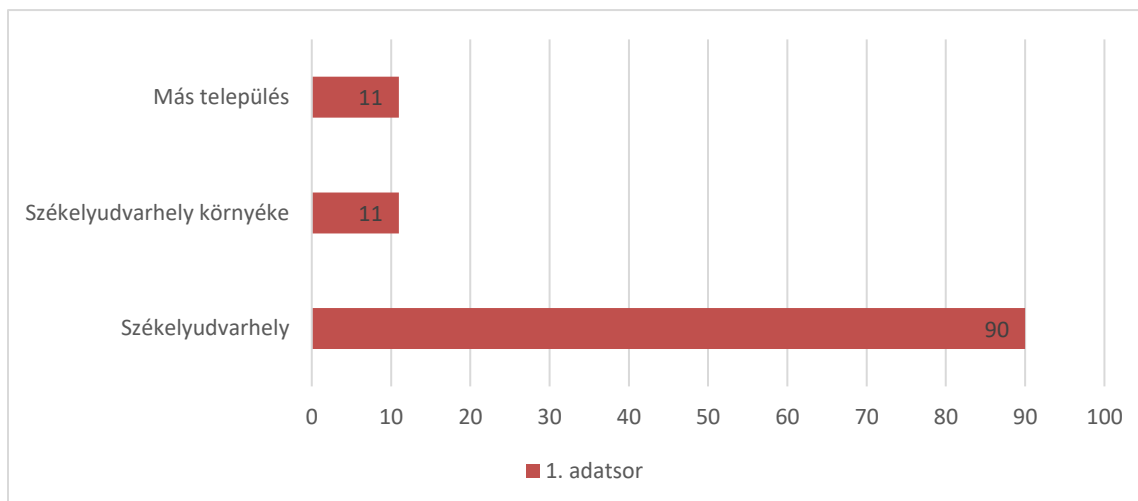

1. diagramm- Válaszadók életkora

Legnagyobb százalékban 26-50 év közöttiek válaszoltak a kérdőívre.

4. Kérdés: Az Ön lakhelye? (112 válasz)

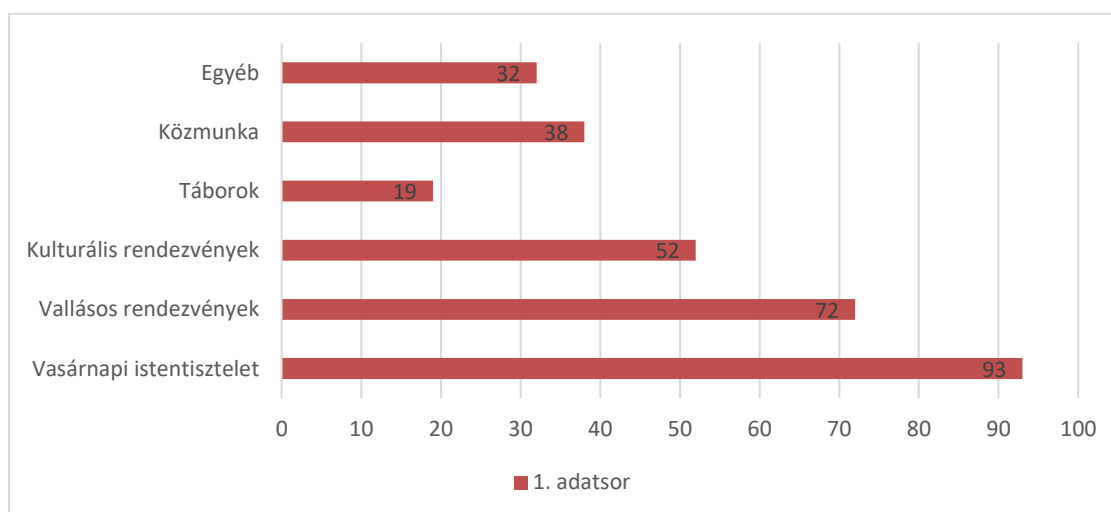
A 112 válaszadó közül 90 Székelyudvarhelyi lakos, 11 Székelyudvarhely környéki, és további 11 más települési.

2. A diagramm- Válaszadók lakhelyének aránya

3.

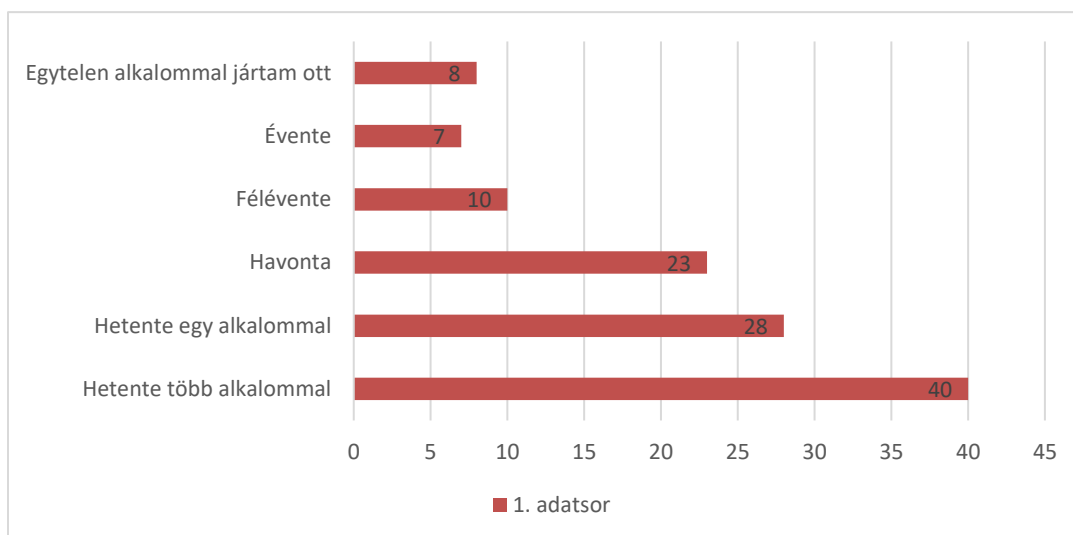
5. Kérdés: Milyen céllal járt a templom körül? (112 válasz)

4. diagramm- A templomkert látogatásának okai

A válaszadók 83%-a vasárnapi istentisztelet során jár a templom körül, viszont ezen kívül 64,3%-a vallásos rendezvények során, 46,4%-a kulturális rendezvények során, 33,9%-a közmunka alkalmával, 28,6%-a más tevékenységek során és 17%-a táborok megszervezésekor.

6. Kérdés: Milyen gyakran látogatja az unitárius templomot, és környezetét? (112 válasz)

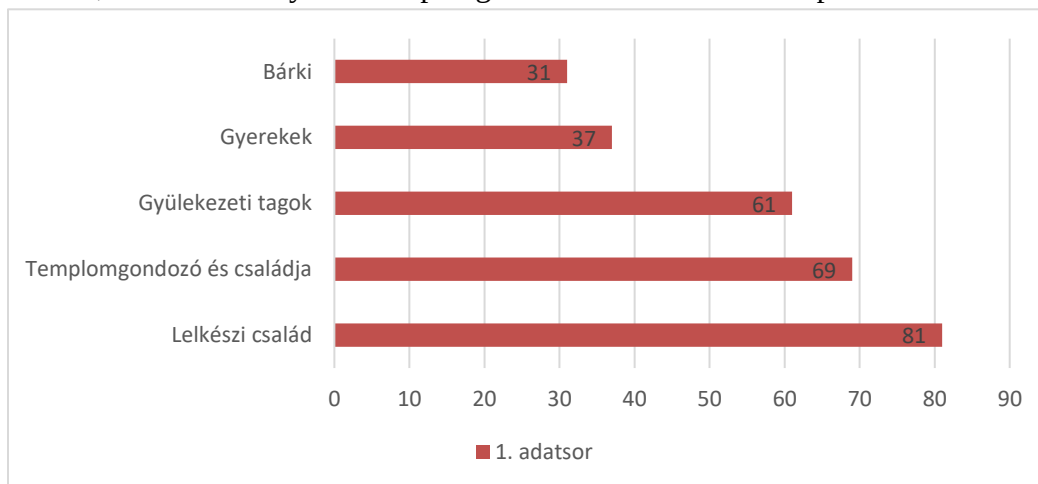

5. diagramm- Az unitárius templom és környezetének látogatásának gyakorisága

A 112 válaszadó közül, 40 ember hetente több alkalomkor látogatja az unitárius templomot és környezetét, 20 személy hetente egy alkalomkor, 23 havonta, 10 fél évente, 7 évente, 8 személy pedig egyetlen alkalomkor járt ott.

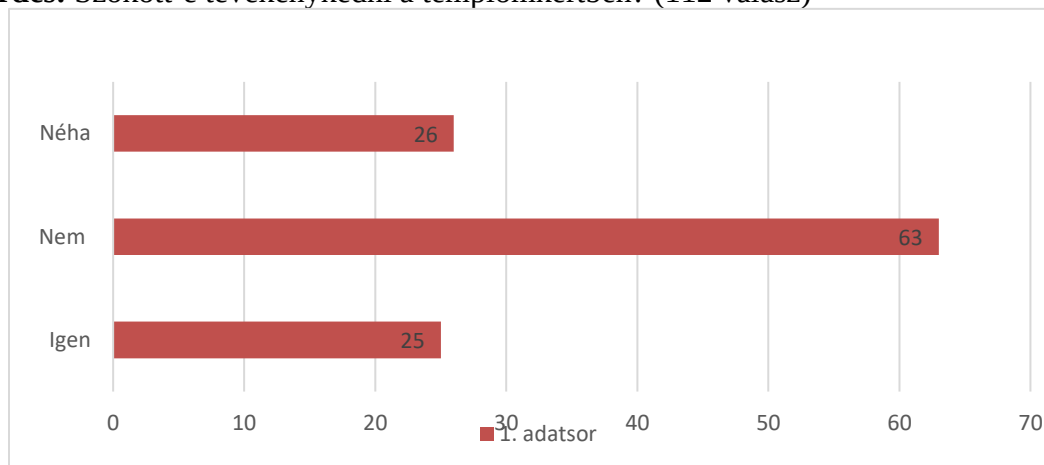
7. Kérdés: Mit gondol Ön kik használhatják a kertet? (112 válasz)

A válaszadók 72,3%-a szerint a lelkeszi család, 61,6%-a véleménye szerint a templomgondozó és családja, 54,5%-a úgy gondolja, hogy a gyülekezeti tagok, 33%-a szerint a gyerekek és 27,7%-a véleménye szerint pedig bárki használhatná a templomkertet.

6. diagramm- A templomkert használatának körei

8. Kérdés: Szokott-e tevékenykedni a templomkertben? (112 válasz)

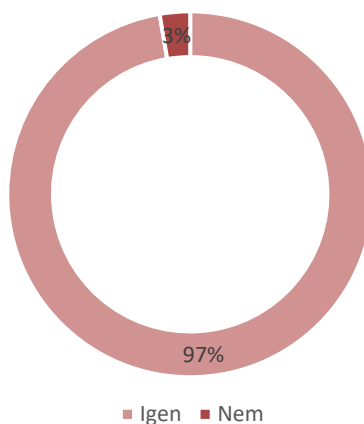

7. diagramm- Templomkertben levő tevékenységek aránya

8.

25 ember válasza a fenti kérdésre igen volt, 63 személy nemleges válasszal, míg 26 személy néha válasszal méltatta a fenti kérdést. Ez alapján is észlelhető, hogy a templomkert jelenlegi használatának aránya alacsony. Idáig csakis a lelkészi család, templomgondozói család használat alatt állt. A templomkertben levő tevékenységek csakis különböző alkalomkor valósult meg, a nem megfelelő térrendezés oka miatt.

9. Kérdés: Szeretné-e fejleszteni a templom környezetét? (112 válasz)

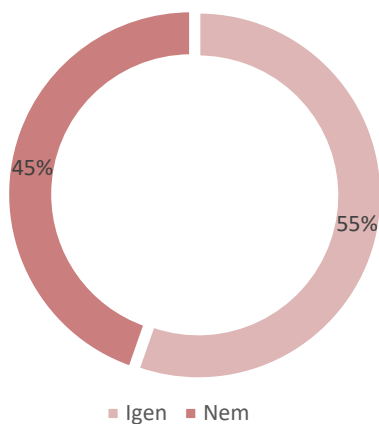

9. diagramm- Templom fejlesztésének aránya

Ahogy a fenti diagrammban látható, a megkérdezettek 97%-a szeretné fejleszteni a templom környezetét, míg 3%-a nem fejlesztené. Véleményem szerint e nagy arány főként azért van, mivel a templomkert nincs megfelelően kihasználva hívek és a város lakói szempontjából. A jelenlegi kerítés helye meggátolja az emberek közlekedését, bemenetelét.

10. Kérdés: Szeretne egy parkolót létesíteni az udvarba? (112 válasz)

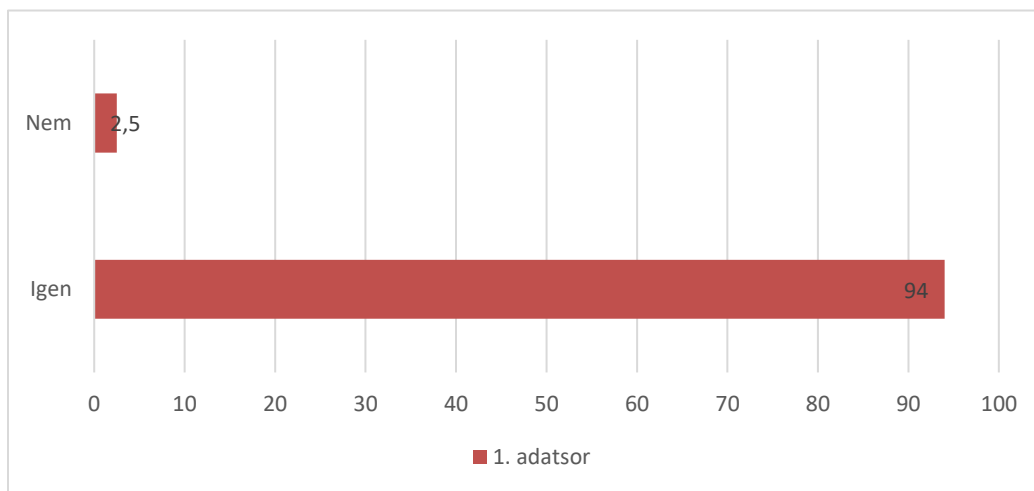
Ahogy a lent látható eredmények mutatják, igény van a parkoló létesítésre a templomkertben, hiszen a kitöltő személyek 62%-a igen, illetve 50%-a nemmel válaszolt a kérdésre.

10. diagramm- Parkoló létesítése az udvarban

11. Kérdés: Ön szerint lehetne olyan a kert, amelyet a gyülekezet vagy bárki használ? (112 válasz)

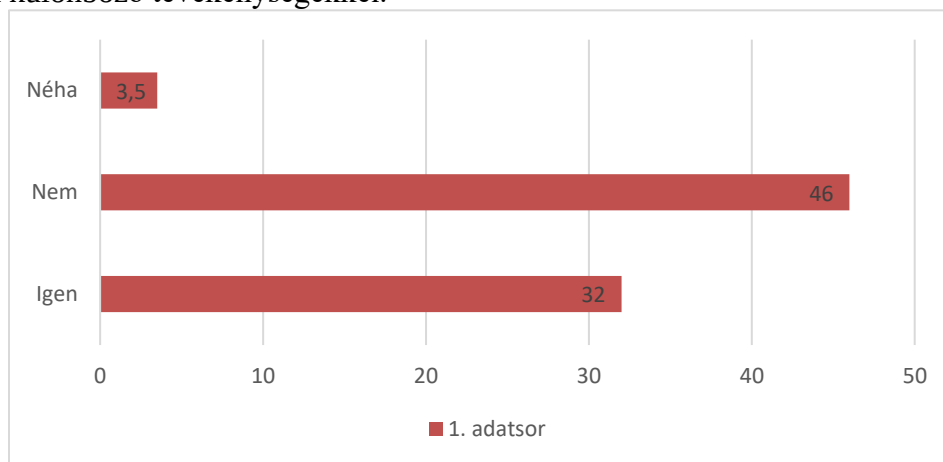
A válaszadók véleménye szerint, igen lehet olyan a kert, melyet a gyülekezet tagjai, vagy pedig a városlakók használnak. Így egy vallási értéket nyújtó kert kialakítása szükséges.

11. diagramm- Templomkert, melyet bárki használhat

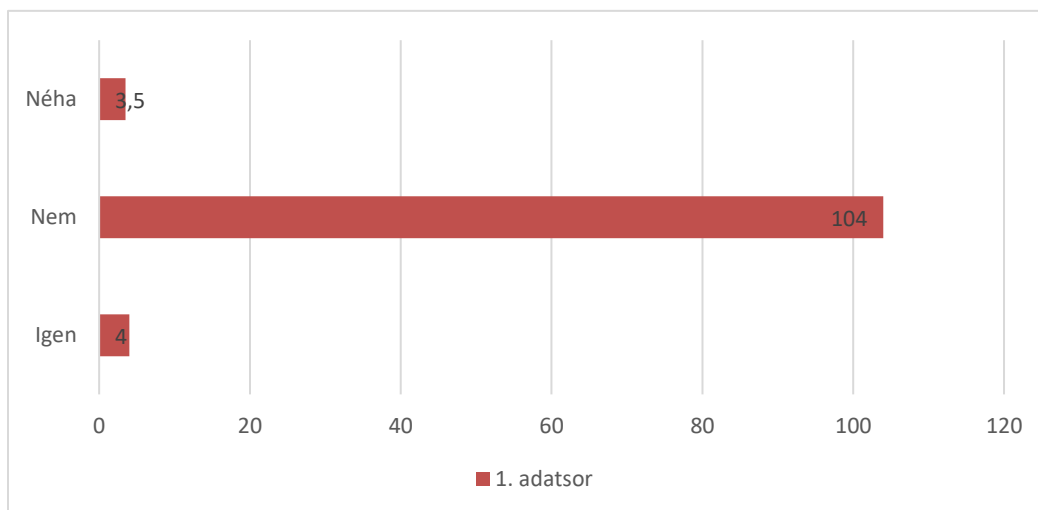
12. Kérdés: Nehézkesnek tartja a templom megközelíthetőségét autóval? (111 válasz)

A válaszok többségében nem tartják nehézkesnek a templom megközelíthetőségét autóval, ez főként függ a város közlekedésétől is. A reggeli órákban, amikor a diákokat-gyerekeket viszik iskolákba vagy pedig óvodába akkor nagy forgalom alakul ki. Ehhez még hozzá társul a felnőtt emberek munkába menetele is. Ez a városi zsongás a délutáni órákban ismét kialakul, amikor végeznek a különböző tevékenységekkel.

12. diagramm- Autóval való megközelíthetőség

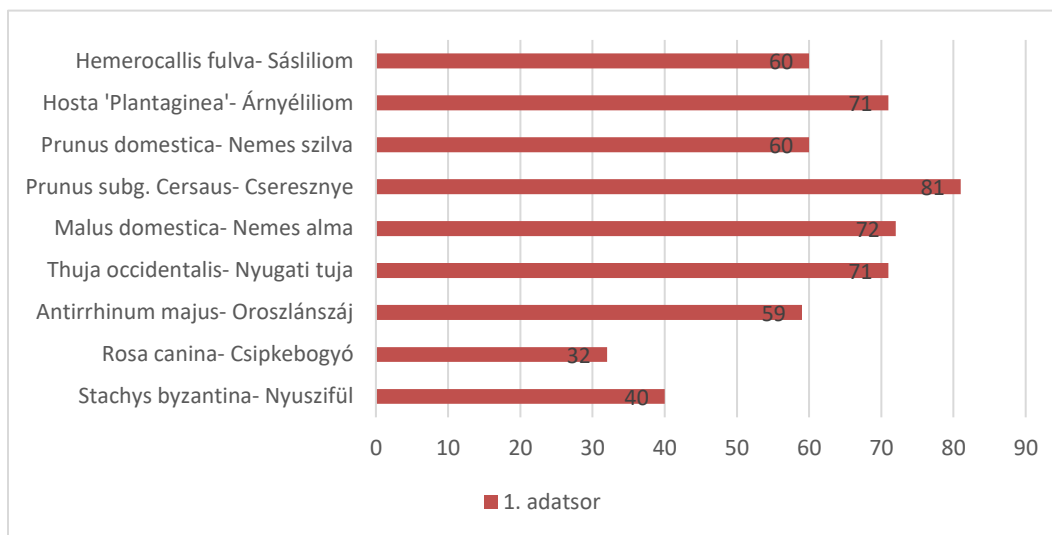
13. Kérdés: Nehézkesnek tartja a templom megközelíthetőségét gyalogosan? (112 válasz)

13. diagramm- Gyalogos megközelíthetőség

A válaszadók 92,9%-a nem tartja nehézkesnek a templom megközelíthetőségét gyalogosan, hiszen központi helyen helyezkedik el. 5,4%-a néha, 3,6%-a pedig nehézkesnek tartja a megközelíthetőséget.

14. Kérdés: A templomkertben található növények közül melyiket kedveli? (110 válasz)

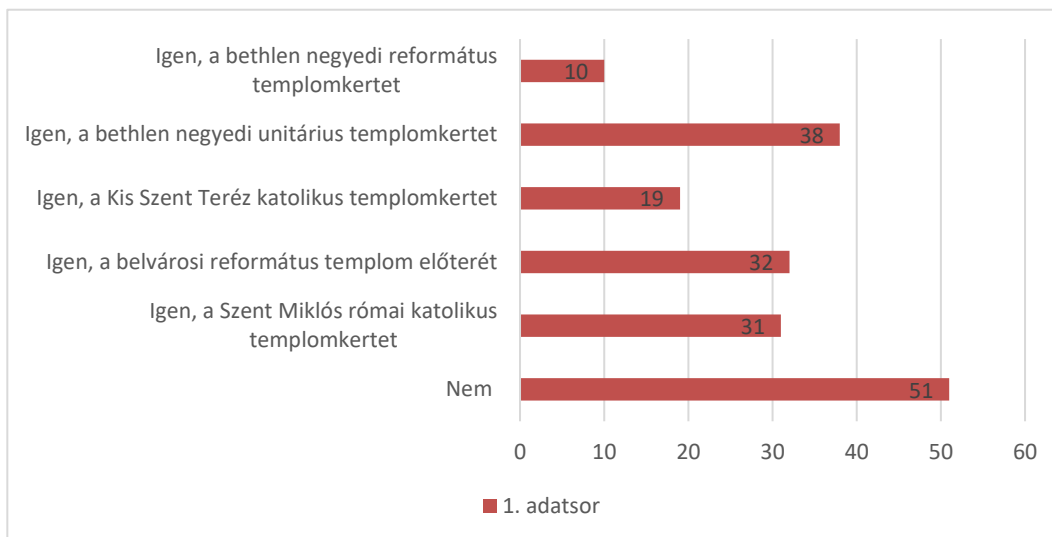
14. diagramm- Templomkertben kedvelt növények

15. Kérdés: Mely egyházi rendezvényekre szokott Ön járni? (102 válasz)

A székhelyudvarhelyi belvárosi unitárius egyházközségben többféle rendezvény van, melyre a városlakók igényük szerint választhatnak. A hét minden napján különböző foglalkozások vannak, mint például varrókör, gyógytorna, vakációs bibliatábor, vasárnapi iskola, nótaest, nőszövetség, egyesület, házasságtámogató csoport, stb. A fent említett tevékenységek közül választhattak a kérdőív kitöltői.

16. Kérdés: Látogatja Udvarhely más templomkertjeit? (111 válasz)

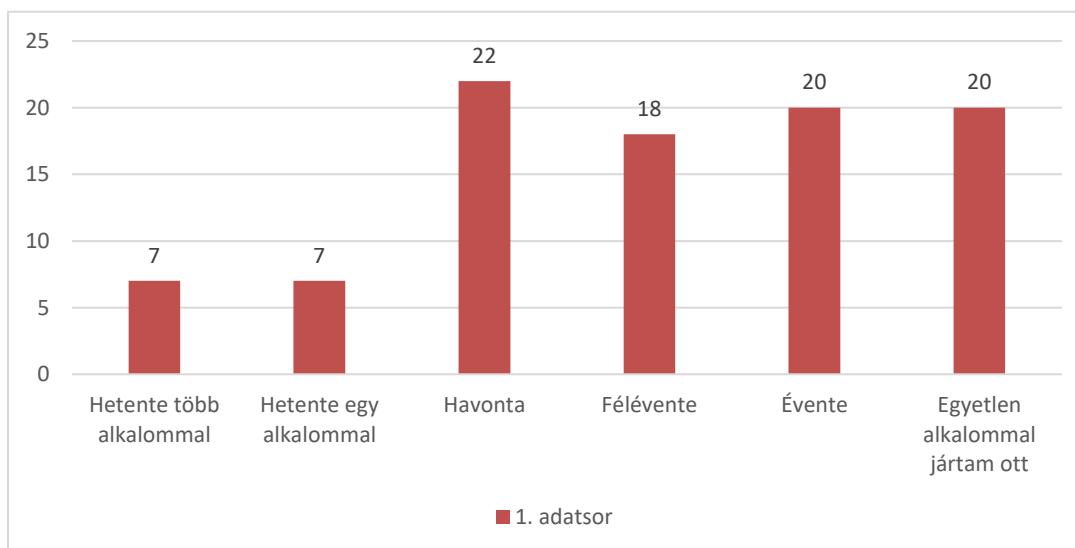
A válaszadók 45,9%-a nem látogatja a városban levő többi templomkertet, viszont többségében igenis látogatják Udvarhely templomkertjeit. 27,9%-a Szent Miklós római katolikus templomkertet, 28,8%-a belvárosi református templom előterét, 17,1%-a Kis Szent Teréz katolikus templomkertet, 34,2%-a bethlen negyedi unitárius templomkertet, 9%-a bethlen negyedi református templomkertet.

15. diagramm- Udvarhely templomkertjeinek látogatottságának aránya

17. Kérdés: Milyen gyakorisággal látogatja azokat? (88 válasz)

A válaszok többségében havonta látogatják a városban elhelyezkedő templomkerteket, kevés százalékban csak hetente egy vagy több alkalommal.

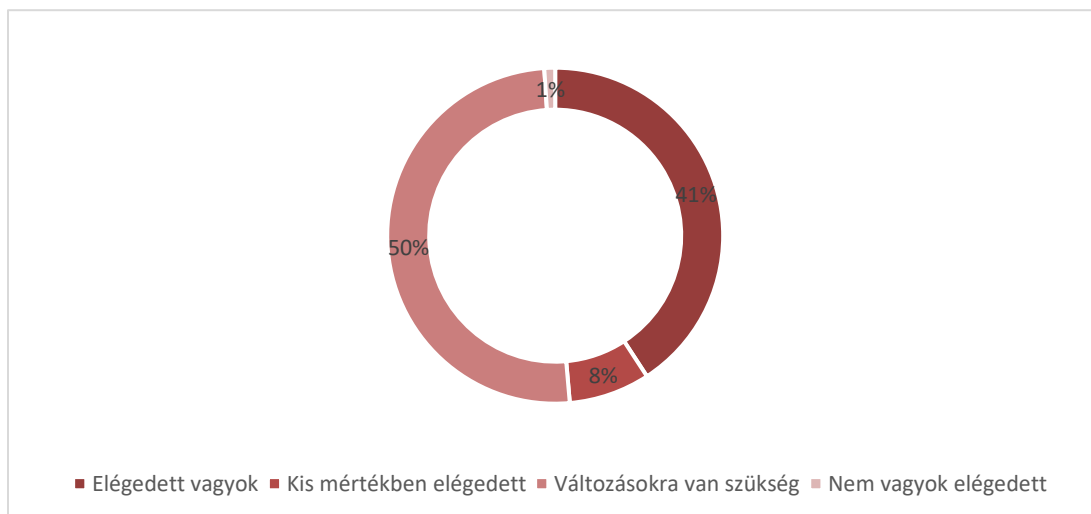

16. diagramm- Templomkertek látogatásának gyakorisága

18. Kérdés: Mennyire elégedett a belvárosi unitárius templomkert mostani használatával?

(111 válasz)

A válaszadók 52,3%-a úgy véli, hogy változásokra van szükség a belvárosi unitárius templomkert mostani használatával, míg 42,3%-a elégedett, 8,1%-a kis mértékben elégedett és 0,9%-a nem elégedett.

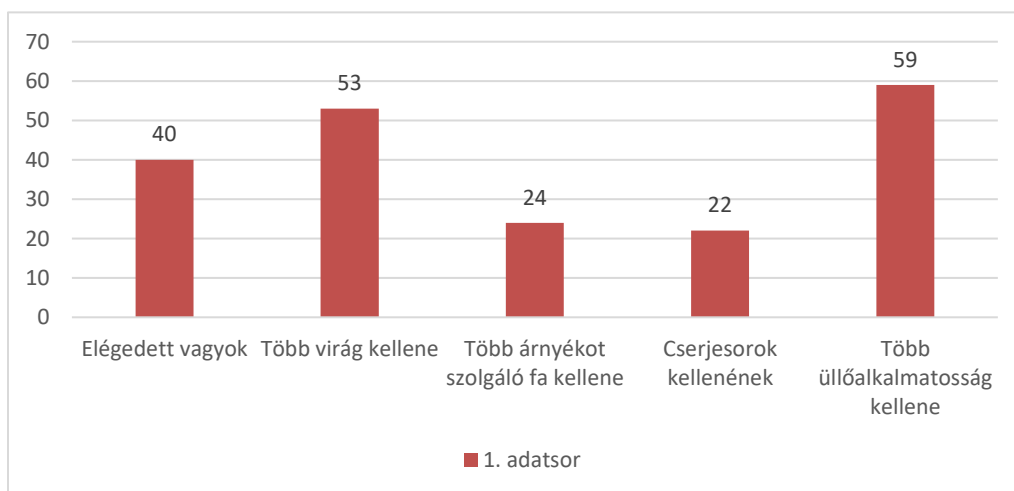

17. diagramm- Elégedettség értéke a belvárosi unitárius templomkert mostani használatával

19. Kérdés: Mennyire elégedett a templomkert jelenlegi növényzetével és esztétikai állapotával?

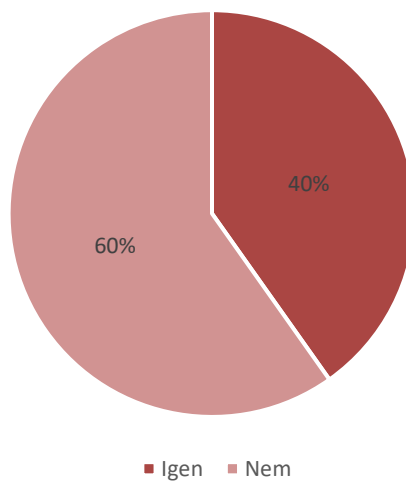
(111 válasz)

A lenti értékeken is jól látszik, hogy több növény és üllőalkalmatosság kellene a templomkertbe.

18. diagramm- Elégedettség értéke a templomkert növényzetének állapotával

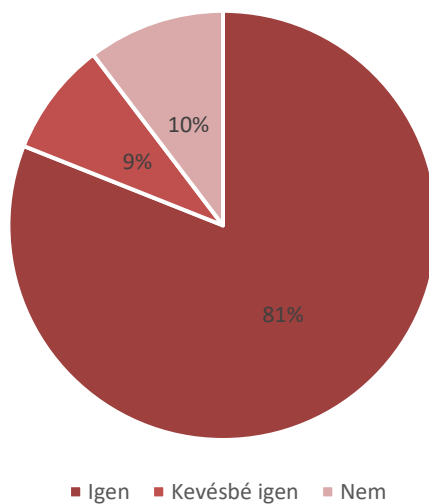
20. Kérdés: Láttá már az egyház által felkért tervező terveit a templom előteréről? (112 válasz)

19. diagramm- 2020-as terv

A kérdőív kitöltőinek 60%-a látta az egyház által felkért tervező terveit a templom előteréről, viszont 40%-a nem látta.

21. Kérdés: Amennyiben az előző kérdésre igen volt a válasza, tetszett Önnek? (56 válasz)

20. diagramm- 2020-as terv értékelése

Akik a fent említett 2020-as tervelözmény látták, annak 81%-nak igenis tetszett, 9%-nak kevésbé igen, és 10%-nak pedig nem tetszett.

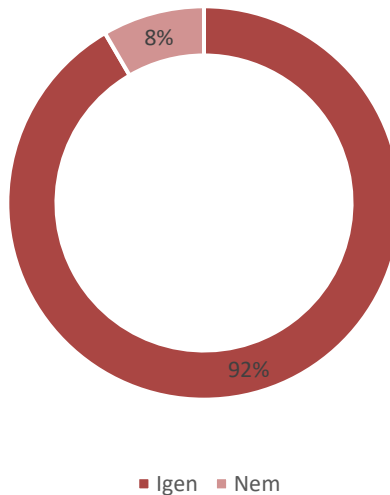
22. Kérdés: Mi tetszett Önnek benne? (44 válasz)

A válaszadók véleménye szerint a nyitottság, a tágas tér, a jobb megközelíthetőség, hozzáférhetőség, a szabad bejárat, a kapu hátra helyezése tetszett a legjobban a 2020-as évben tervezett templomkertben.

23. Kérdés: Amennyiben nem tetszett a templom előterének a terve, miért nem? (6 válasz)

Úgy vélik, hogy a 2020-as templomkert tervében kevés növényzet van, így ezáltal túlbetonozott és nem ad egy szép esztétikai képet.

24. Kérdés: El tudná képzelni azt, hogy a gyülekezet többet használja az udvart? (107 válasz)

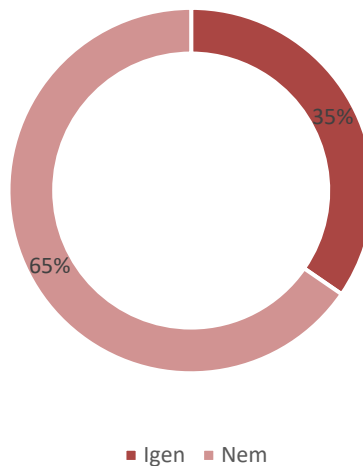

21. diagramm- Gyülekezet által használt kert

A fenti adatok jól mutatják, hogy a gyülekezeti tagok és a város lakói szeretnék egy olyan templomkert kialakítást, mely lehetővé teszi számukra, hogy többet használhassák.

25. Kérdés: Szeretné a jelenlegi állapotában megőrizni a templomkertet? (104 válasz)

A kérdőív kitöltőinek a 34,6%-a szeretné megőrizni a templomkert jelenlegi állapotát, viszont 65,4%-a nem szeretné megőrizni.

22. diagramm- Templomkert jelenlegi állapotának megőrzése

26. Kérdés: Mi az, amit változtatna a templom előterén, illetve a templom mögötti részen? (65 válasz)

A kérdőív adatai mellett, az is fontos volt nekem, hogy személyes visszajelzéseket kapjak a beavatkozásokról. A visszajelzésekből, javaslatokból egy pár: az előteret le lehetne térkövezni, több ülőalkalmatosság, templom mögötti részen kisebb sétány, több virág, elcsendesülő rész kialakítása, több zöldfelület.

27. Kérdés: Mi az, amit nem változtatna a templom előterén, illetve a templom mögötti részen? (54 álasz)

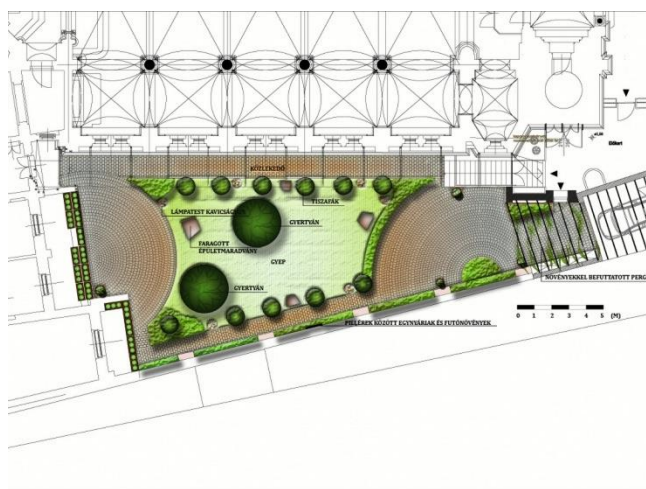
Szintén fontosnak tartom azt, hogy melyek azok a kis részek, amelyeket a válaszadók értékeknek tartanak és változtatnának rajta. Ezekből egy pár ilyen: a fák maradjanak meg, meglévő növények megtartása, szobrok megtartása.

28. Kérdés: Ha van valami más megjegyzése, javaslata kérem írja ide le. (20 válasz)

E kérdés megválaszolására csak pár embertől jött válasz, melyek a következők: a templom és a papilak közötti cserjesáv ajánlása, a papilak felőli udvar lekövezése, a templom előtti tér összenyitása a templom melletti részekkel.

5.5 Esettanulmányok- Mária utca – Lőrinc pap tér sarkok jezsuita templom

A századfordulón épült jezsuita templom Budapest VIII. kerületében, a Lőrinc pap tér és a Mária utca sarkán helyezkedik el. A fent nevezett épületen, 2008-ban, felújítási munkálatokat végeztek és ekkor kérték fel a tervezőket a kert újragondolására. E teret a templom, a rendház, illetve egy kriptá közrefogja, így egy zárt kis templomkert. A megrendelők szerették volna, hogy a kert egy csendes sétálásra éppúgy alkalmas legyen, mint a közösség kisebb rendezvényeinek megtartására, vagy pedig egy temetési menet fogadására. Így egy nagyon egyszerű, nagyobb burkolt felülettel körbevett, gyeppel borított kertet terveztek meg. A kert két oldalán félköríves burkolat kapott helyett, mely a hívek kényelmes közlekedésében és gyülekezésében nyújt szerepet. Anyaghasználatban antik hatású, vöröses árnyalatú térkő, amely harmonizál a templom téglafalának vörös színével. Kavicságyba helyezett negyven centiméteres lámpatestek világítják meg az utat, így szürkületben és éjszaka is hangulatos. A növényalkalmazásban is az egyszerűség alapelvét használták. Árnyékot szolgáló fákat telepítettek, mint például *Carpinus betulus*-Közönséges gyertyánt, *Taxus x media*-Oszloptiszafát, és futónövényeket. A futónövények idővel szépen bekússzák a falakat. A burkolt felületek mentén illatos fűszernövények húzódnak. Ezeken kívül pedig élő, egynyári és cserepes növények díszítik a templomkertet. (Jordán & Baranyai, n.d.)

14. ábra- Templomkert alaprajza

15. ábra- Templomkert látványa

6. Eredmények

6.1 Javasolt funkciók a tervezési területen

A kérdőív elemzése során, illetve a kutatásaim alapján olyan funkciókkal láttam el a területet, mely által a hívek és a város lakói sokkal többet tudnák használni. Ez által egy közösségformáló, elcsendesülésre vágyók által használt tér jönne létre. Őt olyan funkciót szeretnék, mely lényegében különbözőek, de mégis egyszerre is lehet őket használni.

1. Közösségformálás

Egy olyan rész kialakítás, ahol az emberek együtt tudnak lenni egy közös cél érdekében és együtt tudnak dolgozni az eredmény elérésében. A közösségformálásnak számos előnye van, hiszen segíti az embereket abban, hogy megtalálják azokat, akik hasonló érdeklődést, vagy célkitűzést tartanak szem előtt. A közösségformálás az egyének és a közösségi élet kapcsolatait erősíti.

2. Történelem

A Magyar Unitárius Egyház 1568-ban jött létre, alapítója Dávid Ferenc. Dávid Ferenc Kolozsváron született. Tanulmányait Kolozsváron, Gyulafehérváron, Brassóban és Németországban végezte. Az egyház alapmondatát ő hirdette, miszerint: „Egy az Isten”. Szeretném, hogy a templomkert látogatói megismerjék az egyház alapítójának a történetét, életútját.

3. Növények

Úgy gondolom, hogy a templomkert lehetne gazdagabb növényállomány szempontjából, így arra törekszem, hogy minél több színvilággal és illatvilággal rendelkező növényt tervezek a kerten belül. Szeretnék minél több fűszernövényt, gyógynövényt használni, ez által visszautalni a kolostorkertek múltjára.

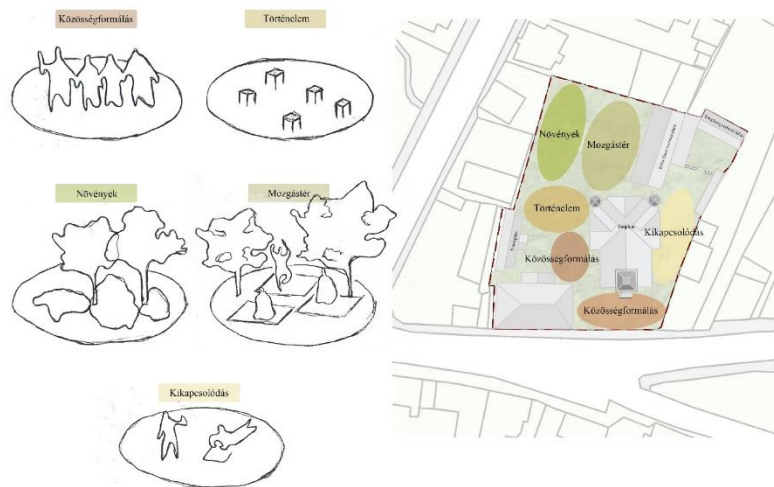
4. Mozgástér

A belvárosi unitárius egyházközségben különböző tevékenységek vannak a hét minden napján. Ilyen például a gyógytorna, amely most már heti két alkalommal is van. E tevékenység a Kriza János szeretetotthonba szokott zajlani, viszont a gyógytornára járó személyek szeretnék azt, hogy kint a szabadban is tornázhassanak, ha lehetőség adódna rá. Így merült fel bennem az az ötlet, hogy egy olyan tér kialakítása, melyet bárki használhat tornászára, játékra. Ez a hely megfelelné a vasárnapi iskolába járó gyerekek számára is, hiszen így alkalmuk lenne kint is játszva tanulni.

5. Kikapcsolódás

A templomkert megfelelő helyszín lenne a kikapcsolódásra és a csendes pihenésre egyaránt. Itt az emberek elvonulhatnak a város és a külvilág zajaitól. Csendben sétálhat, és csakis önmagára összpontosíthat, ami lehetővé teszi a meditációt, illetve a szemlélődést. Tehát a templomkert lehetőséget ad egy csendes, nyugodt kikapcsolódásra.

A fent említett funkciókkal célozom egy olyan templomkert tervezése, amely vallásos történetre épül fel, így magához vonzza a közösséget és erősíti a vallási értékeket.

16. ábra- Funkcióséma a tervezési területen (saját átdolgozott munka)

6.2 Kérdőív válaszai alapján készített koncepció

A kérdőív válaszait tanulmányozva, arra jutottam, hogy szeretnének egy olyan templomkertet, amely több funkcióval van ellátva. Pákei Lajos, kolozsvári főépítész, a templom tervezésekor a kerítés helyét is pontosította, melyet nem vettek figyelembe a kerítés építésekor. A terv szerint a kerítés a templom két oldalán húzódott, nem pedig az utcai frontja felől. A válaszadók szeretnék, hogy a kerítés kerüljön az eredetileg tervezett helyére, vagyis a templom két oldalára, hiszen így egy nyitottabb templom előtti teret kapunk, mely megkönnyíti a közlekedést, mint a templom, mint pedig a kert irányába. Ezt a nyitott előteret több üllőalkalmatosság szeretnék, hiszen így meg lehetne pihenni, beszélgetni, ismerkedni, stb.

A kérdőív kitöltői szeretnének öt gépjármű számára parkolót. Az én elképzelésem szerint ezek a parkolók zöld parkolók lennének, ez által is növelve a zöldfelületek arányát.

A templom mögötti részen pedig egy organikus útvonallal ellátott történelmi sétány kapna helyet, ahol megismerkednének az unitárius egyház megalapítójának az életútjával, pályájával.

17. ábra- Kérdőív válasza alapján elkészített koncepció (saját átdolgozott munka)

6.3 Közösségi tér koncepció

A közösségi tér koncepció alap gondolata, hogy minél jobban növeljük a zöldfelületek arányát. E koncepció elkészítésében is használnánk a Pákei Lajos, kolozsvári főépítész (1880-1921) terveit, miszerint a kerítés a templom két oldalán helyezkedne el, nem pedig a front irányába. Így egy nagyon nyitott előteret alkotunk, ahová bárki mehet megpihenni, elmélkedni, beszélgetni, gondolkodni.

A templomból a kert északi bejárata fele haladva maga Dávid Ferenc életpályáját mutatnám be a templomkert látogatóinak. Tudni illik, hogy az egyház alapítója négy helyen végezte tanulmányait: Kolozsváron (szülőhelyén), Gyulafehérváron, Brassóban, és Németországban. Úgy gondoltam el, hogy ezeket információs táblákra írnám, melyet majd el tudnának olvasni az emberek. Ezeket pedig QR kóddal is feltüntetném.

18. ábra- Közösségi tér koncepció (saját átdolgozott munka)

Tovább haladva négy magaságys helyezkedne el, amelyben fűszer-és gyógynövények lennének elültetve, mely a régi kolostorkertekre utalna vissza, hiszen akkoriban a kolostorkertekben főként fűszer- és gyógynövényeket ültettek. Hogy miért is négy magaságys? Azért, mert Dávid Ferencnek négy vallása volt. Először katolikus volt, de nem egyezett a hitfelfogása a katolikusakéval, később evangélikus lett, majd pedig református, míg rövid időn belül megalapította az unitárius vallást, melynek a legnagyobb újítása az volt, hogy a Biblia alapján megfogalmazta: Egy az Isten.

A templomkert következő állomása egy szabadon hagyott rész, amely az 1568-as Tordai Országgyűlésre utal vissza. Tordán kihírdették a vallásszabadság törvényét. A törvény így foglalható össze: Jóváhagyják, hogy mindenki szabadon válassza meg a vallását. A vallása miatt senkit nem szabad üldözni, senkit nem szabad más vallásra kényszeríteni, mert a HIT ISTEN AJÁNDÉKA. Ettől a törvénytől számítjuk az unitárius egyház megalakulását.

Az utolsó momentumhoz érve egy kerek kövel találkozánk, hiszen Kolozsváron, az egyház alapítója egy kerek kövön beszédet mondott, amely után 3.000 ember lett unitárius.

7. Javaslati rész

7.1 Javasolt helyszínrajz

A helyszínrajz alapeleme főként a zöldfelületek növelése, könnyű körbejárhatóság, növények által elszigetelt csendes, elmélkedésre alkalmas kis részek, történeti áttekintés.

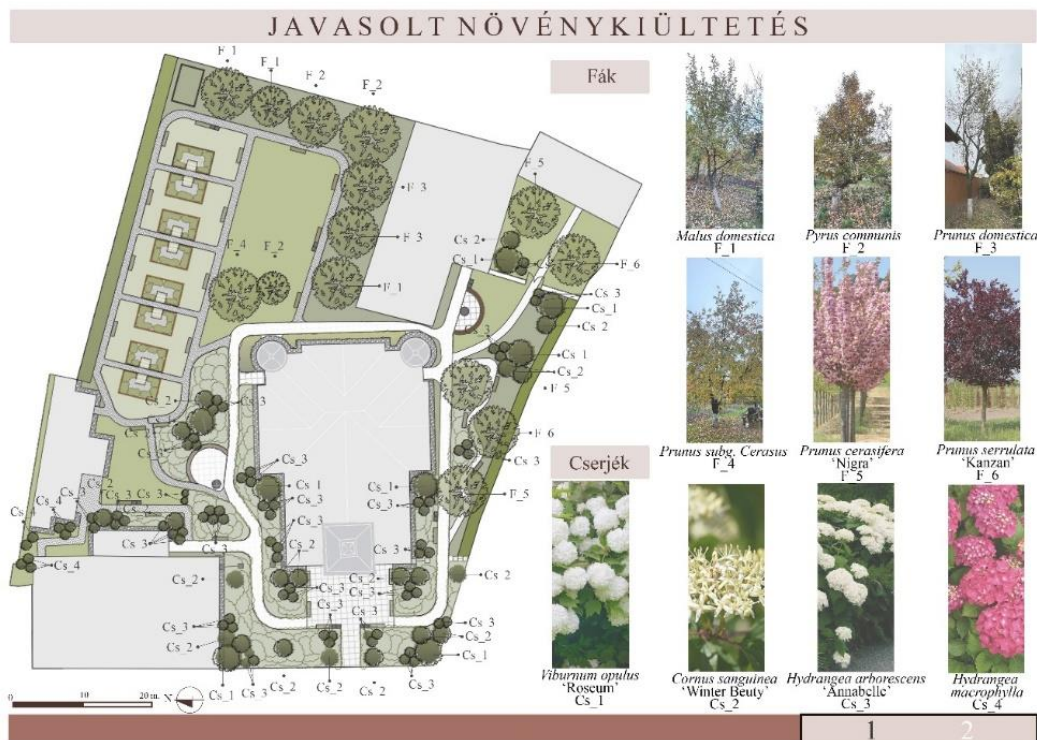
A javasolt helyszínrajz méretarányosan és léptékben készül, amely a valóságos méreteknek megfelelően mutatja be a közösségi templomkert részeit.

A templom bejáratához 2 méter széles járda vezetne, amely elágazik két irányba. A templom előterén 58,5 négyzetméter burkolt felület foglalna helyet, amely lehetővé teszi a gyülekezeti tagok és az arra járó emberek társalgását, ismerkedését, időtöltését. Az unitárius istentiszteletek végén a lelkész a templomból kiérve megáll és minden egyes hívővel kezet fog, ezért is gondoltam arra, hogy ezen a helyszínen szükséges egy nagyobb burkolt felület. A két fele elágazó járdafelület, úgymond fő útvonal, a templom mögött összetalálkozik, melynek szélessége 1,2 méter. Ez elegendő 2 személy párhuzamos sétálására. Ebből a fő útvonalból indulnak a mellékutak, mely 0,8 méter szélesek és kavicssal rakott. Úgy gondolom, hogy ez által is vissza lehet csempészni a múlt foszlányait, hiszen az egyházközség nemrégiben régészek segítségével megvizsgálták a talaj alatti romokat. Így derült az ki, hogy a talaj felszínétől 0,6 méter mélységben pataki kövekből kirakott járdát tártak fel. Ahogyan a magasságysokhoz érünk az útvonal szintén csökken 0,6 méter szélességre. A magasságysokban, mint ahogyan már a fentiekben olvasható volt, fűszer-és gyógynövények lesznek. A vallásszabadság szabadon hagyott területén gyepesítés fog történni, illetve a terület keleti határán gyümölcsfák árnyékolják a területet (6. melléklet).

7.2 Javasolt növénykiültetés

A templomkertben törekedtem arra, hogy olyan növényeket jelenítsek meg, melyek az adott fényviszonyoknak megfelelnek (árnyékos-félárnyékos-napos helyek). Először is a fákat helyeztem el, melyek főként gyümölcsfák, így az oda látogató személyek fogyasztathatják terméseiket.

Ezt követően sövények és cserjék betervezésével folytattam munkámat. Olyan helyekre terveztem be ezeket, ahol szükséges az irány mutatása, illetve részek eltakarása, mint például a szomszédos kert kitakarása. A sövény, cserjék helyének meghatározása után a lágyszárú növények kaptak helyet. Színvilágában fehér, rózsaszín, piros, lila és kék árnyalatokkal játszadoztam.

19. ábra- Javasolt növénykiültetés (saját átdolgozott munka)

Fák: *Malus domestica*- Nemes alma (3 db.), *Pyrus communis*- Nemes körte (3 db.), *Prunus domestica*- Nemes szilva (2 db.), *Prunus subg. Cerasus*- Cseresznye (1 db.), *Prunus cerasifera* 'Nigra' - Vérszilva (3 db.), *Prunus serrulata* 'Kanzan' - Japán díszcseresznye (2 db.)

Cserjék: *Prunus laurocerasus*- Balkáni babérmeggy (57 db.), *Cornus sanguinea* 'Winter Beauty'- Veresgyűrű som (21 db.), *Hydrangea arborescens* 'Annabelle'- Cserjés hortenzia (72 db.), *Viburnum opulus* 'Roseum'- Labdarózsa (8 db.), *Paeonia lactiflora* 'Karl Rosenfield'- Lágyszárú bazsarózsa (12 db.), *Paeonia lactiflora* 'Sarah Bernhardt'- Lágyszárú bazsarózsa (6 db.), *Viburnum plicatum*- Redőslevelű bangita (1 db.), *Hydrangea macrophylla*- Kerti hortenzia (8 db.)

Lágyszárúak: *Chamaemelum nobile*- Római kamilla (12 db.), *Thymus serpyllum*- Kakukkfű (12 db.), *Allium schoenoprasum*- Metélőhagyma (12 db.), *Thymus vulgaris*- Kerti kakukkfű (8 db.), *Mentha piperita*- Borsmenta (6 db.), *Melissa officinalis*- Citromfű (6 db.), *Hypericum perforatum*- Közönséges orbáncfű (5 db.), *Lavandula angustifolia*- Közönséges levendula (14 db.), *Salvia officinalis*- Orvosi zsálya (8 db.), *Artemisia dracunculus*- Tárkony (8 db.), *Levisticum officinale*- Tárkony (12 db.), *Rosmarinus officinalis*- Rozmaring (8 db.), *Deschampsia caespitosa* 'Palava'- Gyepes sédbúza (58 db.), *Echinops bannaticus*- Szamárlenye (99 db.), *Anemone hybrida* 'Andrea Atkinson'- Fehér szellőrózsa (75 db.), *Salvia memorosa* 'Merleau Blue'- Ligeti zsálya (150 db.),

Geranium x cantabrigiense 'Karmina'- Angol gólyaorr (160 db.), *Actaea (cimicifuga) racemosa* 'Brünette'- Fűzérés poloskavész (18 db.), *Hosta sieboldiana* 'Elegans'- Árnyékliliom (9 db.), *Hosta sieboldiana* 'Frances Williams'- Árnyékliliom (14 db.), *Pennisetum alopecuroides* 'Cassian'- Tollborzfü (56 db.), *Salvia memorosa* 'Merleau Rose'- Ligeti zsálya (14 db.), *Bergenia cordifolia* 'Pink Dragonfly'- Szívlevelű bőrlevél (70 db.), *Ajuga reptans* 'Catlins Giant'- Indás ínfű (35 db.), *Ajuga reptans* 'Atropurpurea'- Indás ínfű (26 db.), *Geranium sanguineum* 'Max Frei'- Piros gyólyaorr (38 db.), *Vinca minor* 'Aureovariegata'- Kis meténg (2.023 db.).

7.3 Kitűzési terv

A kitűzési terv az épületek alapvonalától mért távolság, amely által meg lehet határozni az elemek pontos helyzetét. Ezeket a távolságokat a kitűzési alapvonallal mérőlegesen kell mérni. Ahhoz, hogy a helyszínen minél gördülékenyebben tudjon működni a kimérés, ezért minél több kitűzési alapvonalra volt szükség. A burkolatok íveinek sugarát is meg kell határozni, valamint az azokat összekapcsoló egyenes vonalakat is (7. melléklet).

7.4 Öntözési terv

Az öntözési terv elkészítésének első lépése, hogy zónákra osszuk fel a területet, vagyis különítsük el a növények, a gyepfelületek, a talajtakarók, illetve a magaságysók felületeit. Mind a négy elkülönített zónát másképpen kell öntözni. A második lépés, hogy a területen megvizsgáljuk, hogy hol van a kinti kerti csap és annak a nyomását. Harmadik lépésként egy vezérlőautomatát szerelünk olyan helyre, ahol a hozzáférés és a kezelhetőség biztosított. Negyedik lépésként a mágnesszelepek bekötése következik a szelepkárába.

Az öntözőrendszerek mellett a leggyakrabban felszerelt kiegészítő az esőérzékelő. Ha az esőérzékelő érzékeli, hogy esett, akkor megakadályozza az öntözést a következő napokban. Ha hideg volt, csökkentik, ha meleg, akkor növelik az öntözés hosszát másnap.

A magaságysók esetében csepegtető rendszert alkalmazunk. A csepegtető alacsony nyomású rendszerek. Tetszőleges alakú területek megöntözhetőek velük, az időjárás nem befolyásolja a működésüket, mint például szél, nagy meleg, napsugárzás. A növények esetében is csepegtető rendszert alkalmazunk.

A gyepfelületek esetében rotoros szórófejeket kell betervezni, melynek szórási sugara 7,60-15,20 méter között van, a talajtakarók esetében pedig spray szórófejeket, melynek szórási sugara 0,60-5,50 méter között van (8. melléklet).

7.5 Világítási terv

A világítás során meg kell figyelni azokat a részeket, amelyeket ki szeretnénk emelni, és ez által is hangsúlyosabbá tenni. Ezek lehetnek fák, cserjék, valamint növénykompozíciók. A járófelület világítása során arra kell törekedni, hogy ne csak az legyen megvilágítva, amin közlekedünk, hanem a körülötte levő környezet is. A növénykiültetések között, főként a cserjéket kell kiemelni, itt süllyesztő lámpákat, valamint egyes helyeken talaj feletti fényszórókat helyeznék el. A templomkert hátsó részén, ahol egy nagyobb egybefüggő zöldfelület van, kandeláber lámpákat tennék (9. melléklet)

7.6 Anyagszükséglet

Terveimet kiegészítem az anyagszükséglet elkészítésével, melyben meghatározom a felületek nagyságát és az ahhoz tartozó anyagok mennyiségét, majd mindezek után árajánlatot is fűzök hozzá.

A növények beszerzése 61.006,00 Ron-ba kerül (10. melléklet), míg az anyagok 129.887,09 Ron-ba, a bútorzat 10.163,10 Ron-ba, az öntözés 30.949,208 Ron-ba és a fenntartási költség egy évre 46.399,74 Ron-ba kerül.

Tehát a templomkert elkészítésének a végösszege 278.405,14 Ron-ba, vagyis 56130,07 Euro-ba kerül.

Összegzés

Székelyudvarhelyen végzet vizsgálataim során sokkal jobban megismertem a város múltját, értékeit, műemlékeit. Kutatásaimat az elhelyezkedéssel, majd pedig a város történelmi áttekintésével kezdtem, amelynek eredményei kimutatják a város terjeszkedését, a templomok sokaságát. Ezt követően feltérképeztem az unitárius templomok jelenlétét Erdélyben és kiemeltem azokat, melyeket Pákei Lajos (kolozsvári főépítész) tervezett. Azért tartottam ezt fontosnak, mert a tervezési területen levő templomot is ő tervezte. Vizsgálataimban hangsúlyt fektettem a város fejlődésére, illetve a belvárosi unitárius templom fejlődésére. A város szerkezetét és az úthálózatokat elemezve csoportokban osztottam a különböző területeket, majd ezt követően a város zöldfelületeit vizsgálva meghatároztam a temetők, a kihasználatlan zöldterületek, a vízparti zöldterületek, és a jelenlegi útsorfásítás pontos helyeit. Kisebb léptékben, csakis a tervezési területen, végeztem kutatásaimat, mellyel megismertem a terület adottságait a domborzat, a növények, a látványok és konfliktusok által.

Kérdőív segítségével még jobban megtudtam alapozni vizsgálataimat/ kutatási munkámat. Felmértem az emberek igényeit, meglátásait, melyre 112 választ kaptam és azt feldolgozva készítettem egyik koncepciómat.

Koncepciók elkészítését megelőzően funkciókkal láttam el a területet. Céлом egy olyan templomkert tervezése, amely vallási történetre épül fel, ez által magához vonzza a közösséget és erősíti a vallási értékeket, mind emellett pedig Székelyudvarhely zöldhálózatának felmérése és a zöldfelületek összekapcsolása.

A közösségi kert koncepció tervet kidolgozva még részletesebb terveket készítettem, mint például a helyszínrajz, ahol meghatároztam az elemek pontos helyét és méretét. A helyszínrajz elkészítése után a növénykiültetés következett. Növénykiültetés szempontjából olyan növényeket alkalmaztam, amelyek a kolostorkertekben is megjelentek, illetve mind virágaival, mind pedig illatjával díszíti a templomkertet.

A következőkben szeretném terveimet folytatni és még részletesebben kidolgozva. Ide sorolnám a kitűzési tervet, világítási tervet és az öntözés tervet.

Irodalmi jegyzék

1. Almási B. (2007). A zöldhálózat tervezés metodikai fejlesztése Budapest peremterületének példáján
http://phd.lib.uni-corvinus.hu/248/1/almasi_balazs.pdf
2. Azadeh R. (2013). Észkertészet-városi mezőgazdaság és kertmozgalom
3. Fehér J. (2022). Biserica unitariană din Odorehiu Secuiesc (Jud. Harghita)
4. Jámbor I. (2002). A települések zöldfelülete
5. Jámbor I. (2009). Bevezetés a kertépítészet történetébe
6. Orbán B. (1868). Udvarhelyszék
7. Orbán B. (1991) A Székelyföld leírása
<https://mek.oszk.hu/04800/04804/html/12.html>
8. Vofkori G. (1998). Székelyudvarhely várostörténet képekben. Polis könyvkiadó.
9. Surányi D. (1985). Élő ékszerek. Kerti növények regénye. Mezőgazdasági kiadó.
10. Surányi D. (1987). Magyar biokertek a VII. században. Natura kiadó.
11. Székelyudvarhely lakossága (2019)
<https://www.udvarhely.ro/statisztika/szekelyudvarhely-lakossaga/>
12. Hangulatos templomkert a VIII. kerületben (2010)
https://epiteszforum.hu/hangulatos-templomkert-a-viii-keruletben?fbclid=IwAR1HArZCawAnP_u1nvlSzOPzC7XYZ_540gj4lOQ-NR8W6eCFT_VLYfo4euc
13. Zöldinfrastruktúra-hálózat fejlesztése (2017)
http://www.termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/Taj/KEHOP_TK_ZI/ZI_tanulmany_II_kotet.pdf
14. Belvárosi belső udvarok megújítása (2019)
https://budapest.hu/Documents/ZOLDINFRASTRUKTURA_FUZETEK_belsoudvarok_20191018_online.pdf
15. Rapaics R. Magyar kertek. A kertművészet Magyarországon.
http://mek.niif.hu/06300/06313/06313.pdf?fbclid=IwAR0rCAeuXGnPnwy7p2yecy_W1sb3VrIggGRp7LHNZlsSFY0iNfrYO311Cs4
16. Magyar V. (2018). A középkori kolostortáj vizsgálata a monasztikus rendek esetében
http://real-phd.mtak.hu/1521/1/magyar_veronika_ertekezes_DOI.pdf

17. Fácányi Zs. (2017). Budapest közösségi kertek tájépítészeti és szociológiai értelmezése
https://archive.szie.hu/sites/default/files/files/faczanyi_zsuzsanna_tezis.pdf
18. Székelyudvarhely (2023). In *Wikipédia*.
<https://hu.wikipedia.org/wiki/Sz%C3%A9kelyudvarhely>
19. Udvarhelyszék (2023). In *Wikipédia*.
<https://hu.wikipedia.org/wiki/Udvarhelysz%C3%A9k>
20. Vofkori L. (1997). Település- és területfejlesztés Udvarhely térségében
https://adatbank.ro/html/cim_pdf1936.pdf
21. Lakatos I. (1942). Székelyudvarhely legrégibb leírása
<https://mek.oszk.hu/08900/08990/08990.pdf>
22. Małgorzata K. (2020). The church garden as an element improving the quality of city life – A case study in Warsaw
23. Jin Yong Jeon, Hwan Hwangban, Jooyoung Hong (2012). Soundscapes in urban church gardens
24. MS Doquang (2018). The Lithic Garden: Nature and the transformation of the medieval church
25. Szilágyi K. (2015). The main square of Cluj-Napoca and the garden of saint michael's church: Townscape -related considerations connected to the conservation of Saint Michael'S Church

Ábrajegyzék

1. ábra- Székelyudvarhely elhelyezkedése ország és megyei szinten (saját munka)
2. ábra- Hargita megye települései (saját munka)
3. ábra- Székelyudvarhely városszerkezete (saját munka)
4. ábra- Székelyudvarhely úthálózata (saját munka)
5. ábra- Város zöldfelületei (saját munka)
6. ábra- Templomkert jelenlegi állapota (saját munka)
7. ábra- Belvárosi Unitárius templomkert- légifelvétel
8. ábra- Belvárosi Unitárius templomkert és környezete- légifelvétel
9. ábra- Látványkapcsolatok (saját munka)
10. ábra- Konfliktusok (saját munka)
11. ábra- Templom előtere (Pákei Lajos terve)
12. ábra- Javasolt helyszínrajz

13. ábra- Tervezett látványképek
14. ábra- Templomkert alaprajza
15. ábra- Templomkert látványa
16. ábra- Funkcióséma a tervezési területen (saját munka)
17. ábra- Kérdőív alapján elkészített koncepció (saját munka)
18. ábra- Közösségi tér koncepció
19. ábra- Javasolt növénykiültetés

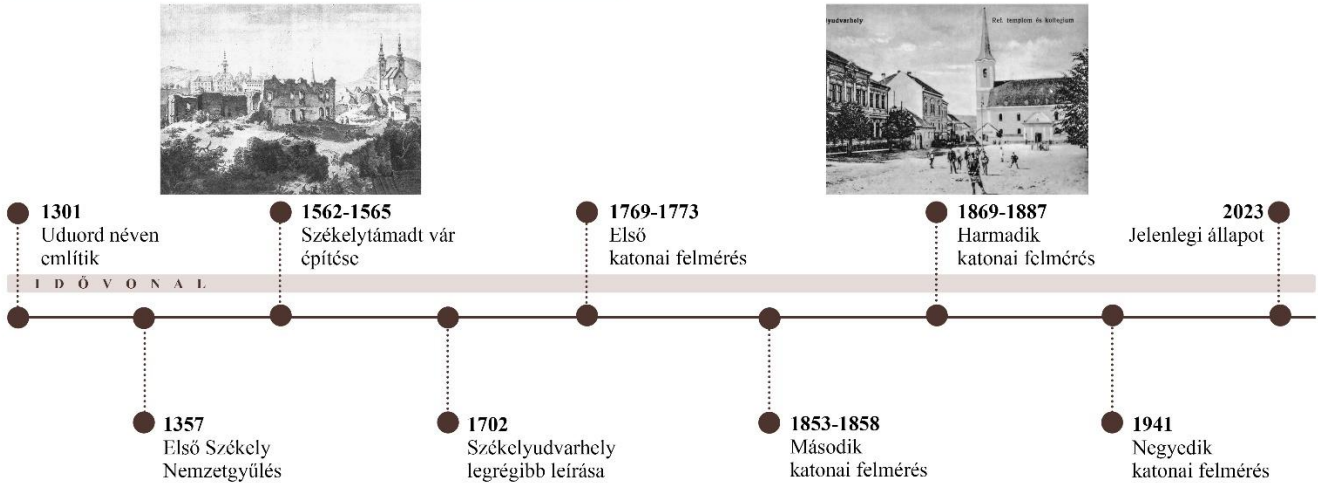
Diagramm jegyzék

1. diagramm- Válaszdók életkora
2. diagramm- Válaszdók lakhelyének aránya
3. diagramm- A templomkert látogatásának okai
4. diagramm- Az unitárius templom és környezetének látogatásának gyakorisága
5. diagramm- A templomkert használatának körei
6. diagramm- Templomkertben levő tevékenységek aránya
7. diagramm- Templom fejlesztésének aránya
8. diagramm- Parkoló létesítése az udvarban
9. diagramm- Templomkert, melyet bárki használhat
10. diagramm- Autóval való megközelíthetőség
11. diagramm- Gyalogos megközelíthetőség
12. diagramm- Templomkertben kedvelt növények
13. diagramm- Udvarhely templomkertjeinek látogatásának aránya
14. diagramm- Templomkertek látogatásának gyakorisága
15. diagramm- Elégedettség értéke a belvárosi unitárius templomkert mostani használatával
16. diagramm- Elégedettség értéke a templomkert növényzetének állapotával
17. diagramm- 2020-as terv
18. diagramm- 2020-as terv értékelése
19. diagramm- Gyülekezet által használt kert
20. diagramm- Templomkert jelenlegi állapotának megőrzése

Mellékletek

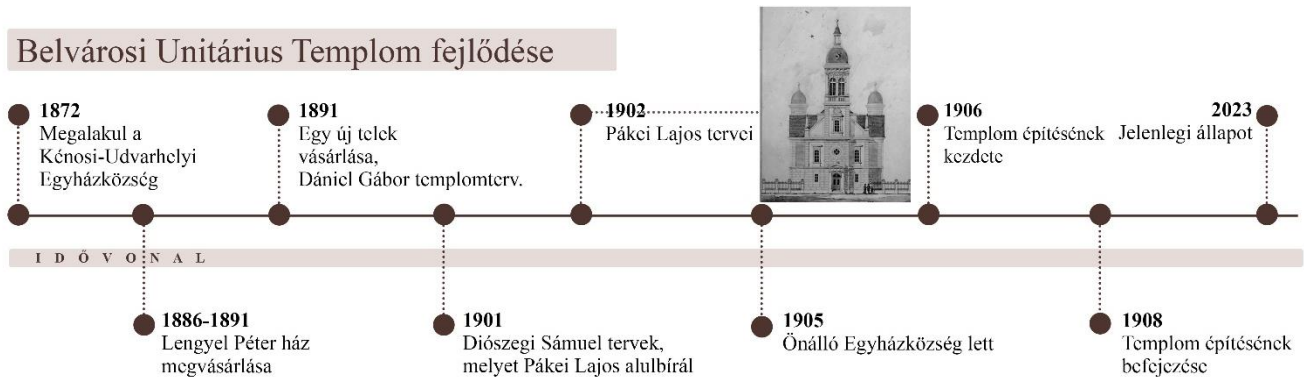
1. Melléklet- Székelyudvarhely történeti fejlődési tervlap

Székelyudvarhely fejlődése

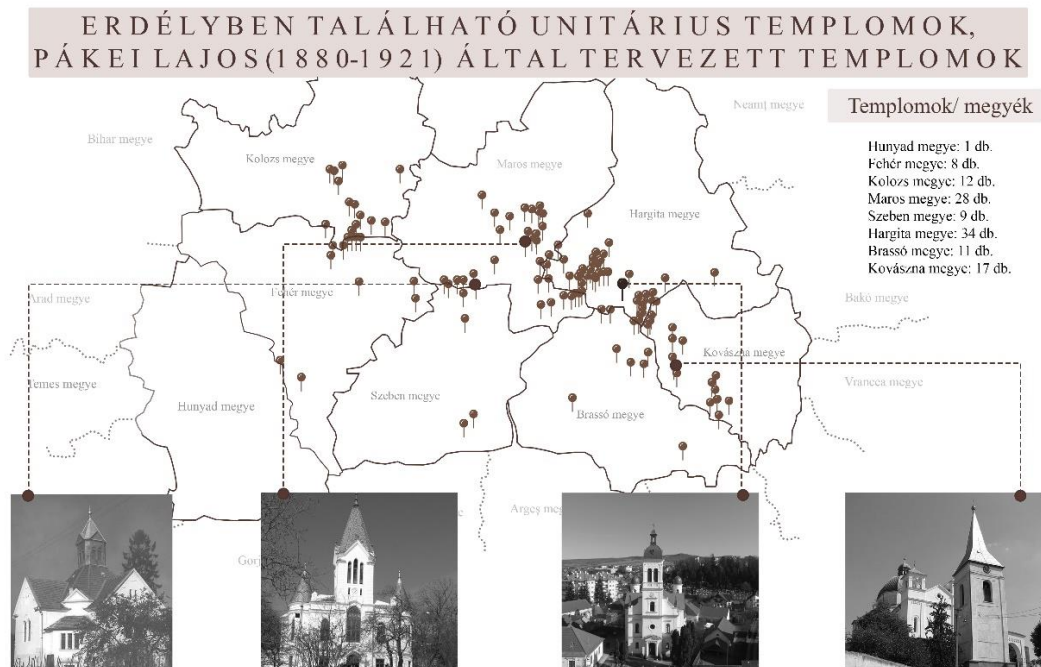

2. Melléklet- Belvárosi Unitárius templom fejlődési tervlap

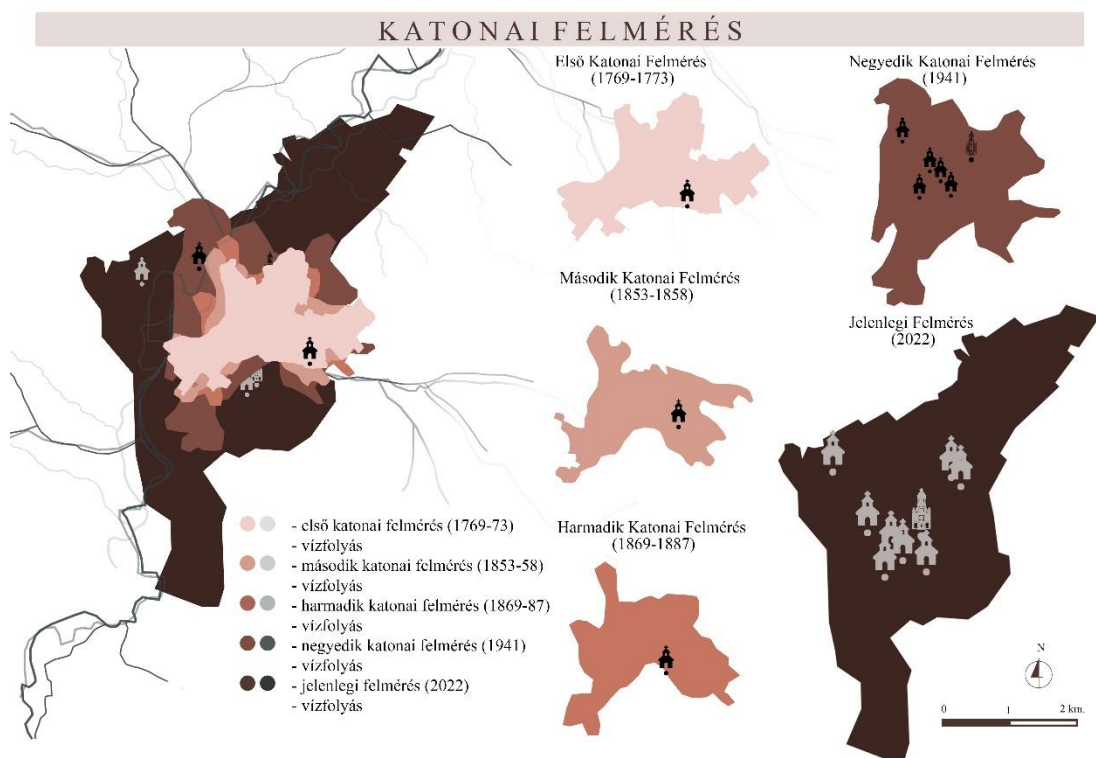
Belvárosi Unitárius Templom fejlődése

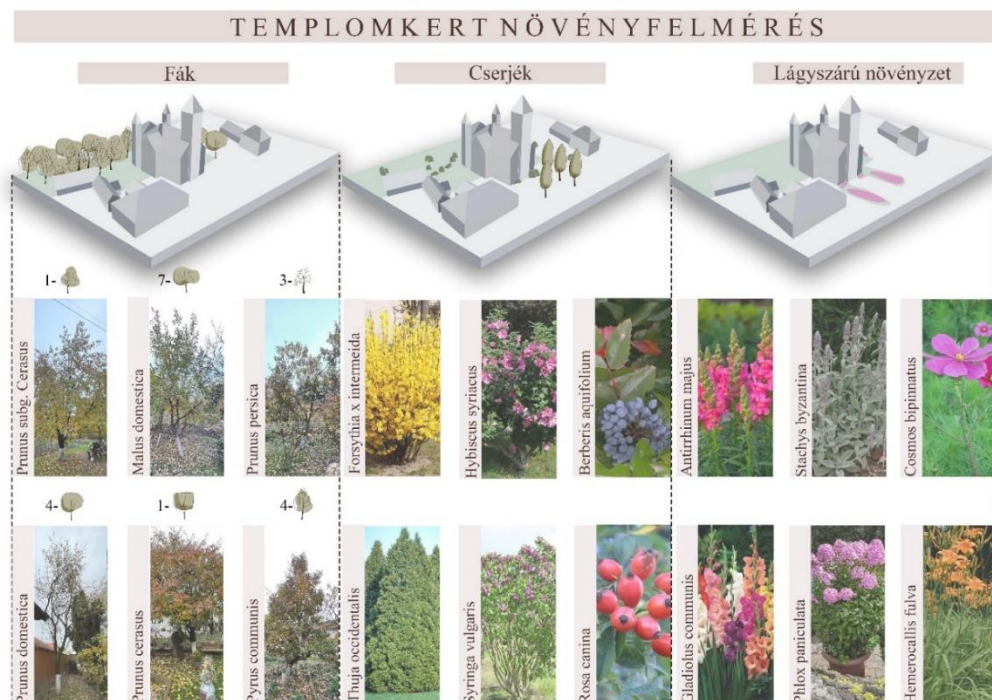
3. Melléklet- Erdélyben található Unitárius templomok tervlap

4. Melléklet- Katonai felmérés tervlap

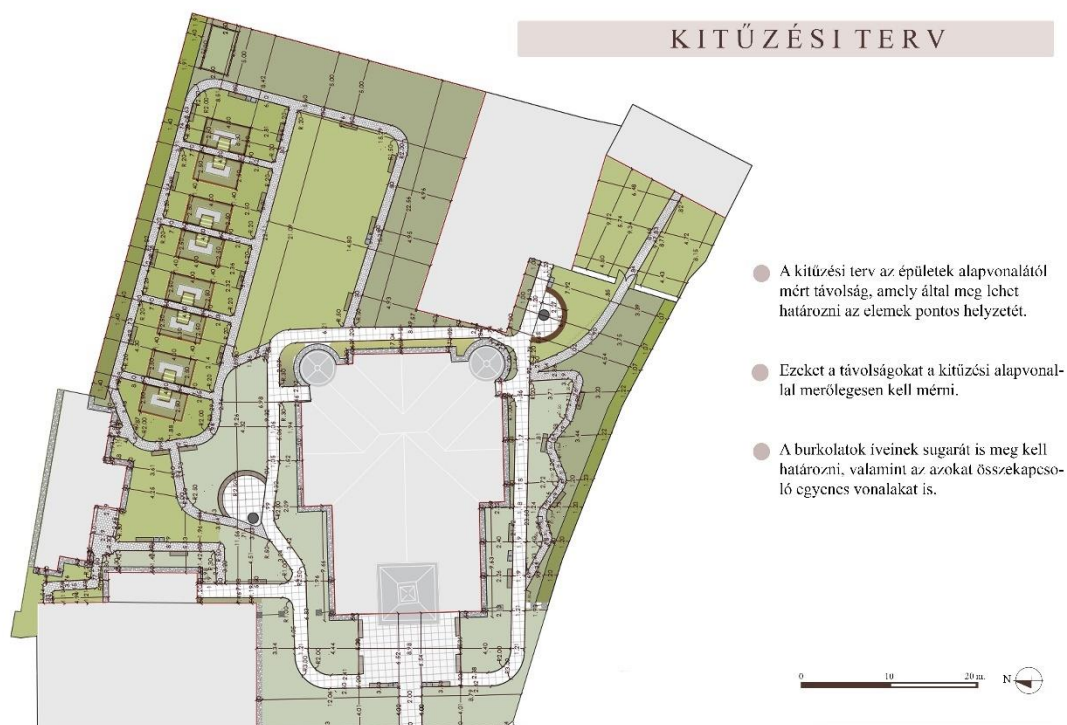
5. Melléklet- Növényfelmérés tervlap

6. Melléklet- Javasolt helyszínrajz

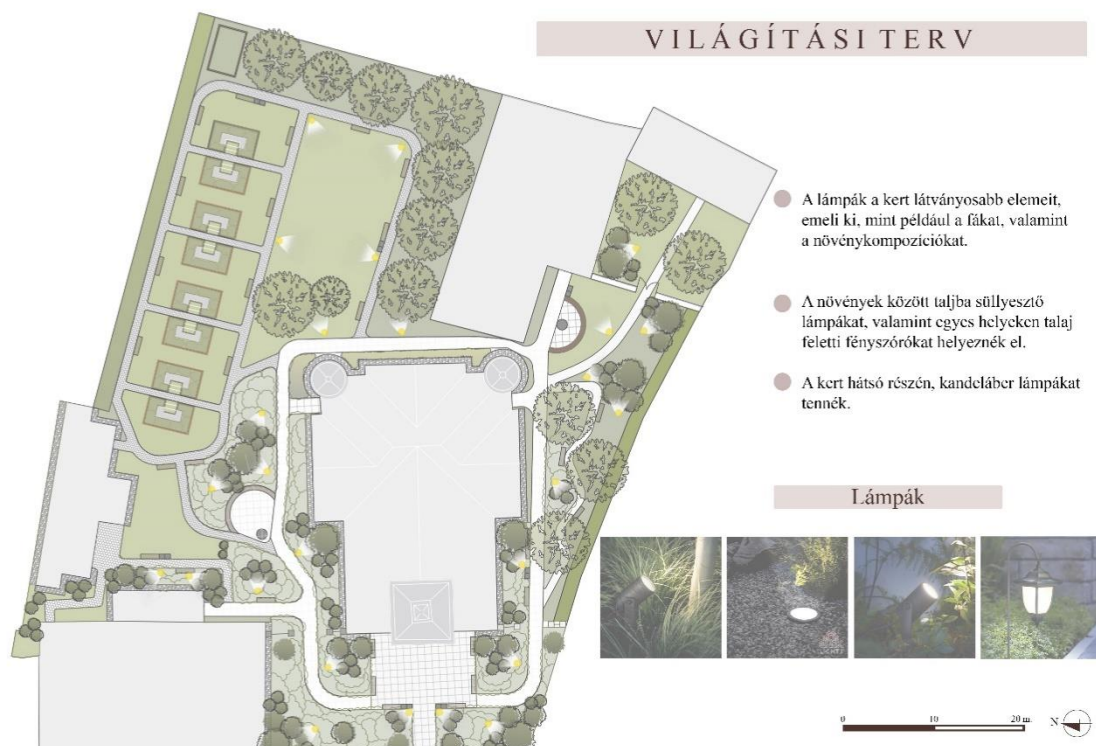
7. Melléklet- Kitűzési terv

8. Melléklet- Öntözési terv

9. Melléklet- Világítási terv

10. Melléklet- Anyagszükséglet

Lágyszárú növények			
Latin név	db.	Ár	Összesen (RON)
<i>Chamaemelum nobile</i>	12	12,00	144,00
<i>Thymus serpyllum</i>	12	12,00	144,00
<i>Allium schoenoprosom</i>	12	35,00	420,00
<i>Thymus vulgaris</i>	8	12,00	96,00
<i>Mentha piperita</i>	6	15,00	90,00
<i>Melissa officinalis</i>	6	18,00	108,00
<i>Hypericum perforatum</i>	5	14,00	70,00
<i>Lavandula angustifolia</i>	14	18,00	252,00
<i>Salvia officinalis</i>	8	15,00	120,00
<i>Artemisia dranunculus</i>	8	18,00	144,00
<i>Levisticum officinale</i>	12	24,00	288,00
<i>Rosmarinus officinalis</i>	8	12,00	96,00
<i>Deschampsia caespitosa 'Palava'</i>	58	24,00	1392,00
<i>Echinops bannaticus</i>	99	12,00	1188,00
<i>Anemone hybrida 'Andrea Atkinson'</i>	75	18,00	1350,00

<i>Salvia memorosa 'Merleau Blue'</i>	150	18,00	2700,00
<i>Geranium x cantabrigiense 'Karmina'</i>	160	24,00	3840,00
<i>Actaea (cimicifuga) racemosa 'Brümlette'</i>	18	45,00	810,00
<i>Hosta sieboldiana 'Elegans'</i>	9	28,00	252,00
<i>Hosta sieboldiana 'Frances Williams'</i>	14	28,00	392,00
<i>Pennisetum alopecuroides 'Cassian'</i>	56	24,00	1344,00
<i>Salvia memorosa 'Merleau Rose'</i>	14	18,00	252,00
<i>Bergenia cordifolia 'Pink Dragonfly'</i>	70	20,00	1400,00
<i>Ajuga reptans 'Catlins Giant'</i>	35	18,00	630,00
<i>Ajuga reptans 'Antopurpurea'</i>	26	18,00	468,00
<i>Geranium sanguineum 'Max Frei'</i>	38	24,00	912,00
<i>Vinca minor 'Aureovariegata'</i>	2023	18,00	36414,00
			55 316,00
Cserjék			
Latin név	db.	Ár	Összesen (RON)
<i>Prunus laurocerasus</i>	57	20,00	1140,00
<i>Cornus sanguinea 'Winter Beauty'</i>	21	15,00	315,00
<i>Hydrangea arborescens 'Annabelle'</i>	72	30,00	2160,00
<i>Viburnum opulus 'Roseum'</i>	8	30,00	240,00
<i>Paeonia lactiflora 'Karl Rosenfield'</i>	12	15,00	180,00
<i>Paeonia lactiflora 'Sarah Bernard'</i>	6	15,00	90,00
<i>Viburnum plicatum</i>	1	15,00	15,00
<i>Hydrangea macrophylla</i>	8	15,00	120,00
			4260,00
Fák			
Latin név	db.	Ár/	Összesen (RON)
<i>Malus domestica</i>	3	20,00	60,00
<i>Pyrus communis</i>	3	20,00	60,00
<i>Prunus domestica</i>	2	20,00	40,00
<i>Prunus subg. Cerasus</i>	1	20,00	20,00
<i>Prunus cerasifera 'Nigra'</i>	3	250,00	750,00
<i>Prunus serrulata 'Kanzan'</i>	2	250,00	500,00
			1430,00
			61006,00